

Tervise
Arengu
Instituut

VEPA metoodika tulemused

Raport
Õppeaasta 2022/2023

Tallinn 2024

Tervise Arengu Instituut

VEPA metoodika tulemused

Õppeaasta 2022/2023

Saara Reete Tamminen

Tallinn 2024

Tervise Arengu Instituudi **missioon** on olla teaduspõhiste tervislike valikute kujundaja.

Retsensent: Liina Veskimäe (vanemanalüütik, Tervise Arengu Instituudi riskikäitumise uuringute osakond)

Väljaande andmete kasutamisel viidata allikale.

Soovitav viide käesolevale väljaandele: Tamminen, S. R. VEPA meetodika tulemused. Õppeaasta 2022/2023. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2024.

Sisukord

Kokkuvõte.....	4
1 VEPA meetodika kasutamine.....	6
2 Õpetajate tagasiside VEPA-aastale.....	8
2.1 VEPA elementide kasutamine	8
2.2 Koostöö ja toetamine	10
2.3 VEPA kogemuse kokkuvõte	11
3 VEPA meetodika testimine lasteaias.....	14
3.1 Testimine.....	14
3.2 Lasteaiatöötajate tagasiside VEPA-aastale.....	14
4 Mentorite tagasiside VEPA-aastale	17
4.1 Mentori tegevused.....	17
4.2 Koostöö õpetajatega	18
5 VEPA meetodika kasutamise tulemused	21
5.1 Klassiõpetajate enesetõhusus.....	21
5.2 Lasteaiatöötajate enesetõhusus	23
5.3 Õpilaste tugevused ja raskused	24
5.4 Lasteaialaste tugevused ja raskused	29

Kokkuvõte

VEPA metoodika on tõenduspõhiste elementide ja meetodite kogum õpetaja jaoks, mille kasutamine toetab laste eneseregulatsiooni ja sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arengut ning aitab mängulisel moel luua toetavat õpikeskkonda laste jaoks. Väljaõppe läbimisel toetab õpetajat metoodika kasutama hakkamisel ühe õppeaasta jooksul VEPA-mentor.

VEPA metoodikat on Eesti koolides kasutatud üheksa õppeaastat (alates 2014/2015 õppeaastast). Liitunud on 176 kooli, 837 klassiõpetajat ning ligi 15700 valdavalt algklasside õpilast. VEPA-ga liitunud koolide osakaal kõigist Eesti üldhariduskoolidest (v.a. vaid gümnaasiumid) on suurem Ida-Virumaal, Harjumaal ja Tartus.

Kooliõpetajate tagasiside

VEPA õpetajate õppeaasta lõpu tagasiside ankeedi peamised tulemused.

- ✓ VEPA elementidest kasutasid õpetajad enim nimepulkasid, taimerit ning käemärke hääle tugevuse näitamiseks. Vähem kasutasid õpetajad VEPA-punktide kogumist, VEPA-käsi ja -jalgu (rivi moodustamisel, liikumisel vmt) ja õpilastele rollide andmist (näiteks mängu meeldetuletaja). VEPA elementide kasutuselevõtmist soodustas õpetajate jaoks ennekõike see, et VEPA elemente oli lihtne kasutada, need meeldisid lastele ja mentor innustas uute elementide kasutuselevõtmisel.
- ✓ Ligi iga kolmas õpetaja kasutas VEPA-mängu igapäevaselt, iga teine iganädalaselt ning ülejäänud mõnevõrra harvem. Salamängu või salamängijat kasutas ligi kaks kolmandikku ning VEPA-punkte kogus veidi üle kolmandiku õpetajatest.
- ✓ Sarnaselt möödunud õppeaastatele jäid õpetajad rahule VEPA-mentorite toetusega ning pidasid toimunud tunnivaatlusi, nõustamisi ja kvisioone abistavaks. Erinevate mentoreid puudutavate aspektide osas jäid õpetajad enim rahule mentori usaldusväärsuse, erinevate elementide eesmärgi ja mõju selgitamise ning metoodikaga seotud teemade sisulise valdamisega.
- ✓ Enamik õpetajatest leidis, et VEPA metoodika kasutamise tulemusel paranesid õpilaste motivatsioon õppetööks ja õpilaste enesejuhtimise oskused. Õpetajate jaoks paranes õpilaste kaasamine tunni kulgemisse, õpilastega kontakti saavutamine ning ajakasutus tundides.
- ✓ Sarnaselt varasematele õppeaastatele soovitaks enamik õpetajaid VEPA metoodika kasutuselevõtmist mõnele teisele õpetajale. Kaks kolmandikku õpetajatest plaanis metoodika kasutamisega jätkata ka järgmisel õppeaastal.

VEPA metoodika testimine lasteaedades

Õppeaastal 2022/2023 jätkati teist õppeaastat järjest VEPA metoodika testimisega lasteaedades. Testimises osales 6 lasteaeda, 6 rühma ja 17 lasteaiatöötajat. Tagasiside ankeetide põhjal olid õppeaasta tulemused järgmised.

- ✓ VEPA elementidest kasutati kõige aktiivsemalt käemärke hääle tugevuse näitamiseks ja suupilli. Vähem kasutati VEPA-punktide kogumist ja lastele rollide andmist (näiteks mängu meeldetuletaja).
- ✓ Lasteaiaõpetajad ja õpetaja abid leidsid, et erinevatest VEPA elementidest sobivad lasteaedades kasutamiseks enim suupill, taimer ja käemärgid hääle tugevuse

näitamiseks. Vähem nõustuti VEPA-punktide kogumise sobilikkusega lasteaedades kasutamiseks.

- ✓ Kolmandik lasteaiaõpetajatest ja õpetaja abidest pidas VEPA õpetajaraamatut toetavaks metoodika kasutamisel.
- ✓ Erinevatest VEPA metoodika väljaõppega seotud tegevustest pidasid lasteaiaõpetajad ja õpetaja abid kõige abistavamaks koostööd oma rühma lastega ning koolituspäevadel osalemist.
- ✓ VEPA metoodika kasutamisel paranes lasteaiatöötajate hinnangul enim kontakti saavutamine lastega ning laste enesejuhtimise- ja õpioskused. Õpetajate ja abide jaoks paranes enim laste kaasamine päeva kulgemisse.

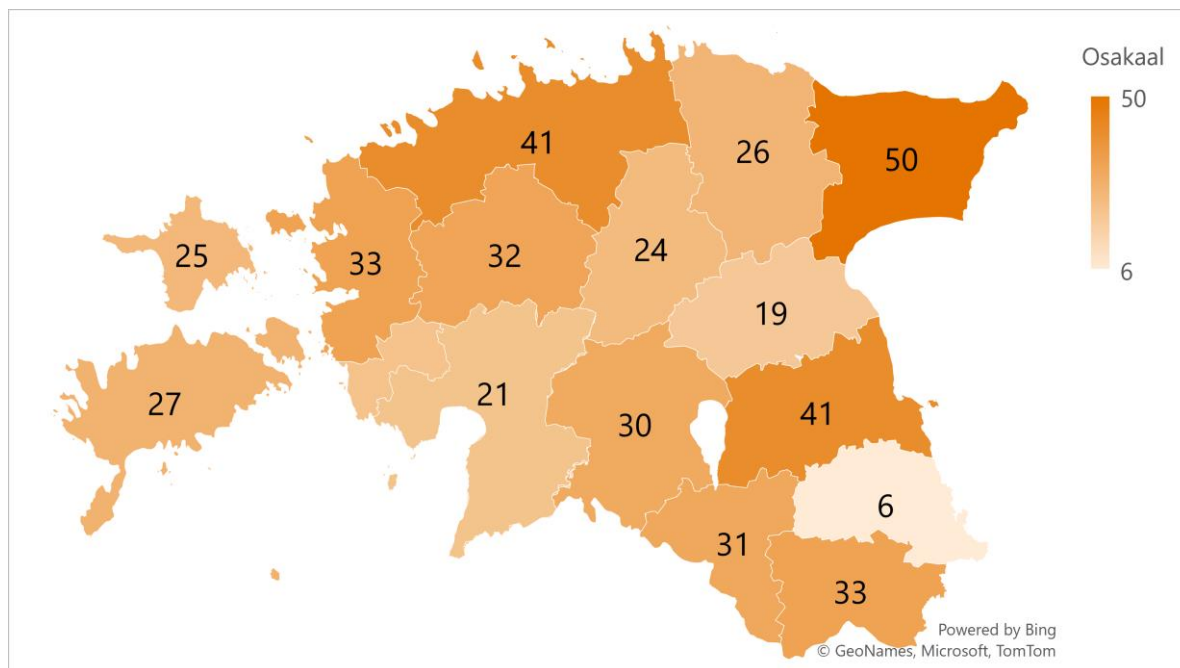
1 VEPA metoodika kasutamine

VEPA metoodika on tulemuslik sekkumine, mille kasutamine toetab laste eneseregulatsiooni ja sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arengut. VEPA aitab ennetada laste vaimse tervise ja käitumisega seotud probleemide teket või süvenemist ning sellel on pikaajaline mõju lapse edasisele arengule. Metoodika väljaõppe käigus koolitatakse õpetajaid kasutama õppetegevuses erinevaid tööriistu, mängima koos lastega käitumise jälgimisele suunatud VEPA-mängu ning märkama ja tunnustama head ning soovitud käitumist.

Väljaõppe läbimise õppeaasta jooksul toetab õpetajat VEPA metoodika kasutuselevõtmisel VEPA kooli-või piirkonnamentor. Koolimentor toetab VEPA-õpetajaid oma koolis ja on nende kolleeg. Piirkonnamentor teeb koostööd õpetajatega erinevatest koolidest.

VEPA metoodika (inglise keeles PAX Good Behavior Game) on välja töötatud Ameerika Ühendriikides PAXIS Instituudis ning Eestis on metoodikat elluviidud üheksa õppeaastat.

VEPA-ga on liitunud 176 kooli ehk veidi üle kolmandiku Eesti üldhariduskoolidest (v.a. vaid gümnaasiumid), sealhulgas 19 on lisandunud viimase kahe õppeaasta jooksul. Kõige suurem on VEPA-ga liitunud koolide osakaal Ida-Virumaal, Tartus ja Harjumaal (üle 40%). Liitunud koolide osakaal maakondade lõikes on toodud joonisel 1. Metoodika väljaõppe on läbinud 837 klassiõpetajat ning metoodikast osa saanud umbes 15700 peamiselt algklasside õpilast (vt tabel 1). Lisaks klassiõpetajatele on metoodikat kasutanud 73 aineõpetajat. Aastate jooksul liitunud koolidest 46% on uusi õpetajaid VEPA väljaõppesse saatnud vähemalt kolmel õppeaastal. 41% koolides on kokku väljaõppe läbinud 1–3 õpetajat, 26% koolides 4–6 õpetajat ning ülejäänutes vähemalt 7 õpetajat.

Joonis 1. VEPA-ga liitunud koolide osakaal kõigist üldhariduskoolidest (v.a. vaid gümnaasiumid) maakondade lõikes

Tabel 1. VEPA metoodikat rakendanud koolide, õpetajate ja õpilaste arv õa kaupa**Mõned liitklassid ja vanemad klassid*

Näitaja	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	KOKKU
Koole	20	21	42	46	39	86	89	71	77	176
sh uusi	20	15	29	21	20	24	28	8	11	176
Õpetajaid	20	21	42	100	80	162	187	104	121	837
Õpilasi	510	442	826	1831	1518	3271	3289	1920	2093	15700
sh 1. kl	510	442	723	790	726	1245	1122	877	949	7384
sh 2.-3. kl			103	720	619	1444	1298	503	879	5566
sh 4.-6. kl või muu*				321	173	582	869	540	265	2750

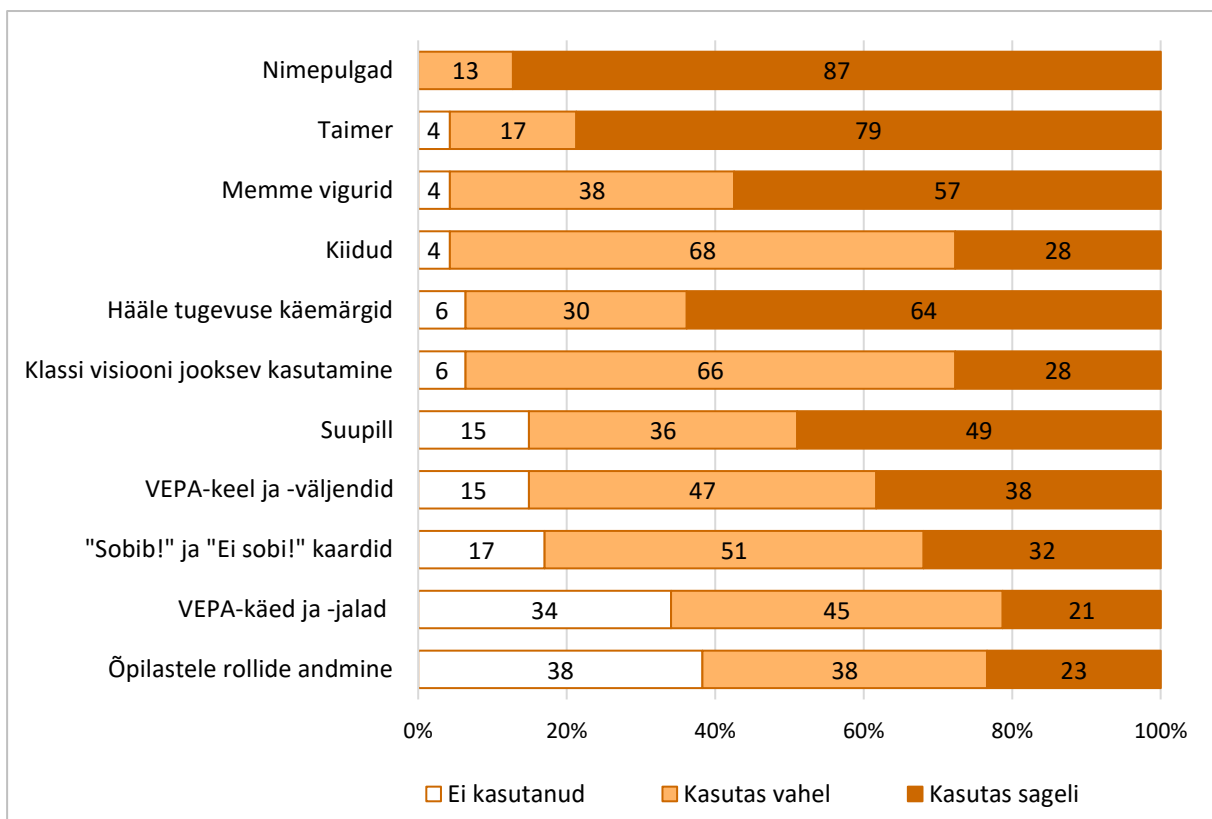
2 Õpetajate tagasiside VEPA-aastale

VEPA meetoodika kasutamise raames kogutakse iga õppeaasta lõpus tagasisidet VEPA meetoodikat kasutama hakanud õpetajatelt. Õpetajad vastasid elektroonsele ankeedile 2023. aasta mais. Tagasiside andis 121-st klassiõpetajast 47 ehk ligi 40%.

2.1 VEPA elementide kasutamine

VEPA elementide ja mängu kasutamine

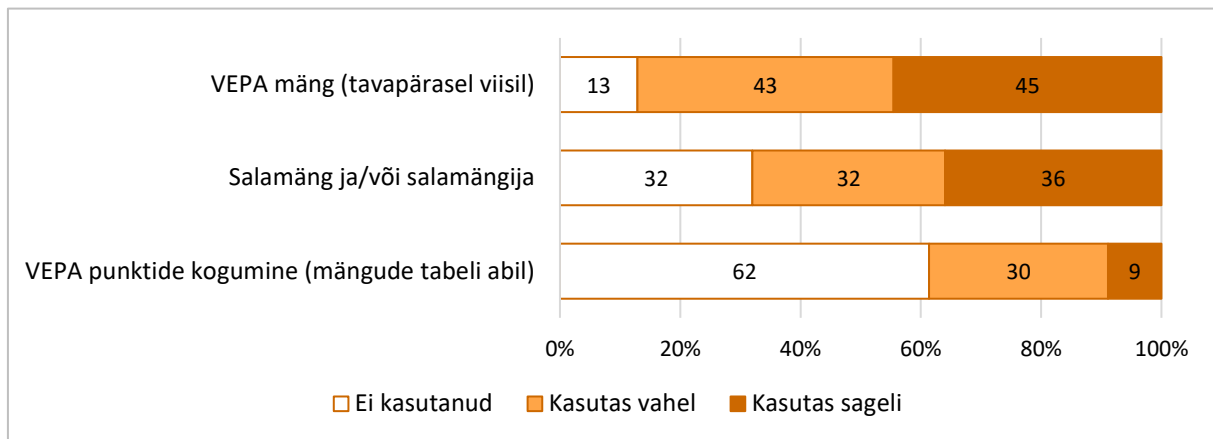
VEPA elementidest kasutati kevadel enim nimepulkasid- kõik tagasiside andnud õpetajad kasutasid neid vahel või sageli. Aktiivses kasutuses olid ka taimer, memme vigurid, kiidud, käemärgid hääle tugevuse näitamiseks ning klassi visiooni jooksev kasutamine (pea kõik õpetajad kasutasid neid elemente vahel või sageli). Vähemalt neljandik õpetajatest ei kasutanud VEPA-käsi ja -jalgu ning õpilastele rollide andmist (vt joonis 2). VEPA elementide järjestus on varasemate õppeaastatega võrreldes võrdlemisi sarnane.

Joonis 2. VEPA elementide kasutamine viimaste kuude jooksul (%)

VEPA-mängu osas märkis 6 klassiõpetajat, et ei ole seda viimaste kuude jooksul kasutanud. Ülejäänud õpetajatest kasutas VEPA-mängu vahel või sageli. Salamängu ja/või salamängija kasutajaid oli vähem. Kolmandik õpetajatest ei olnud kevadel seda kasutanud. Mängude tabeli abil VEPA-punktide kogumist tegi 39% õpetajatest (vt joonis 3). Õppeaastal 2021/2022 kasutas VEPA-mängu 94%, salamängu ja/või salamängijat 63% ning VEPA-punktide kogumist 36% õpetajatest.

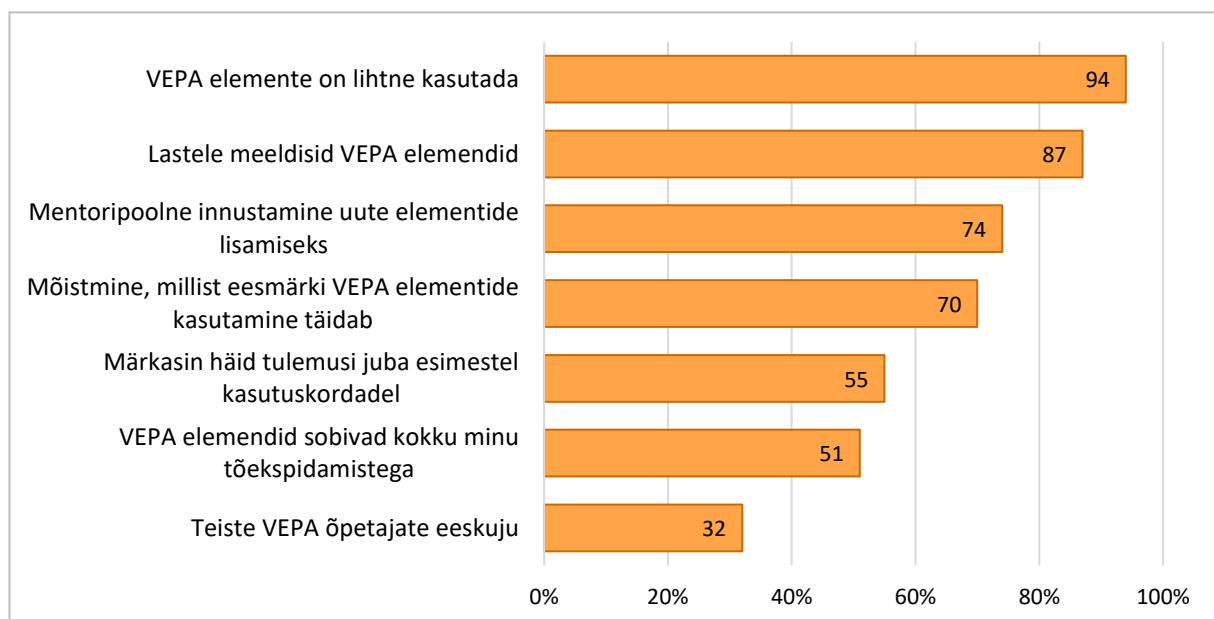
28% õpetajatest kasutas VEPA-mängu viimastel kuudel igapäevaselt, veidi üle poole kasutas VEPA-mängu iganädalaselt ning ülejäänud harvem või üldse mitte.

Joonis 3. Õpetajate osakaal (%) VEPA-mängu ja -punktide kogumise kasutamisel viimaste kuude jooksul

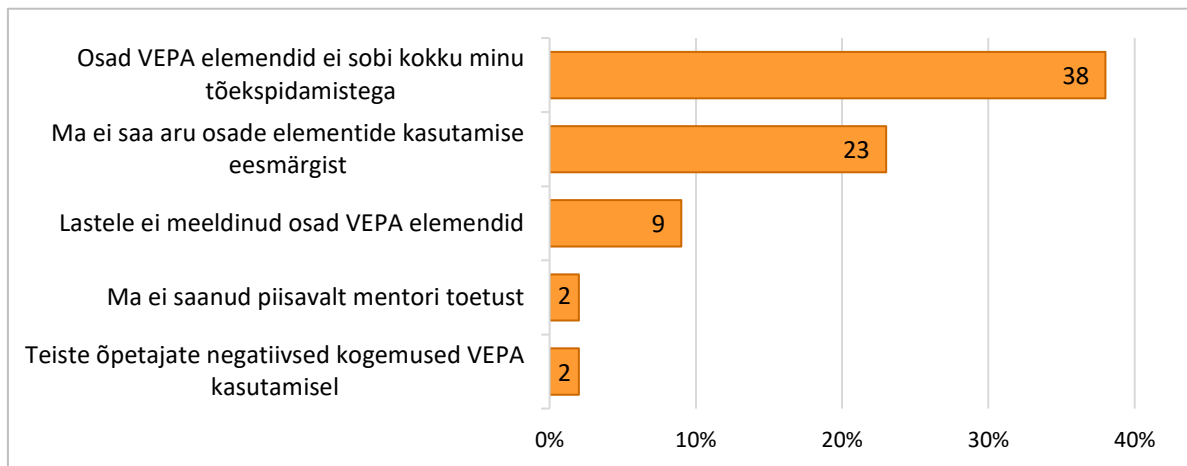
Abistavad ja takistavad tegurid

Lisaks elementide ja mängu kasutamise sagedusele küsiti õpetajatelt ka selle kohta, mis abistas või osutus takistavaks VEPA elementide kasutuselevõtmisel. Kõige abistavamaks osutus õpetajate jaoks see, et VEPA elemente oli lihtne kasutada, need meeldisid lastele ning see, et mentor innustas kasutamisel (vt joonis 4).

Joonis 4. Õpetajate osakaal (%), kes pidasid loetletud tegureid abistavaks VEPA elementide kasutuselevõtmisel

Takistava tegurina märkis veidi üle kolmandiku õpetajatest (38%), et osade elementide proovimisel ei olnud näha soovitud tulemust. Veidi alla kolmandiku (23%) leidis, et osad VEPA elemendid ei sobinud kokku õpetaja isiklike tõekspidamistega ning osade elementide kasutamise eesmärgist oli keeruline aru saada (vt joonis 5).

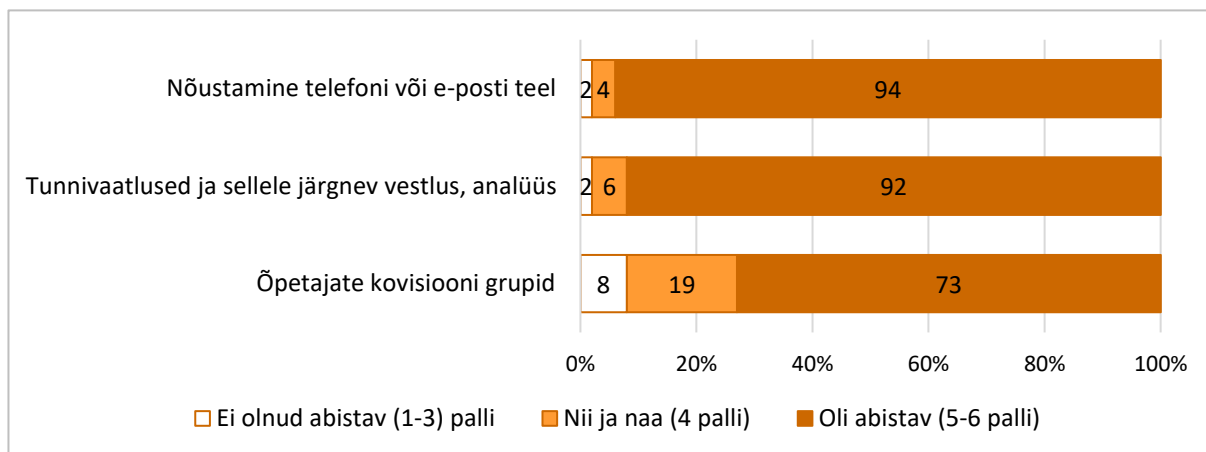

Joonis 5. Õpetajate osakaal (%), kes pidasid loetletud tegureid takistavaks VEPA elementide kasutuselevõtmisel

2.2 Koostöö ja toetamine

Õpetajate koostöö mentoriga

Sarnaselt möödunud õppeaastatele hindasid õpetajad enda koostööd mentoriga pigem kõrgete hinnangutega. Keskmised hinnangud sellele, kui abistavad olid tunnivaatlused, nõustamine telefoni või e-posti teel ja kovisiooni gruppides osalemine jäid 6-pallisel skaalal vahemikku 4,3–5,6 (vt joonis 6). Erinevate mentoriga seotud aspektide osas jäid õpetajad väga rahule mentori usaldusvärsuse, kättesaadavuse, mentori suutlikkusega selgitada VEPA metoodika eesmärki ja mõju, abistada küsimuste ja probleemide lahendamisel ja motiveerida jätkama metoodika kasutamisega. Üle 90% õpetajatest valis eeltoodud teemade osas kõrge hinnangu (5–6 palli).

Joonis 6. Õpetajate hinnangute osakaalud (%) mentoripoolsete tegevuste abistavuse osas.

Rahulolu VEPA mentorluse protsessi osas oli samuti kõrge. 90% õpetajatest märkis, et jäi mentorluse protsessiga väga rahule (5–6 palli) ning 90% soovitaks kindlasti enda mentoriga koostöö tegemist mõnele teisele VEPA-ga liitunud õpetajale.

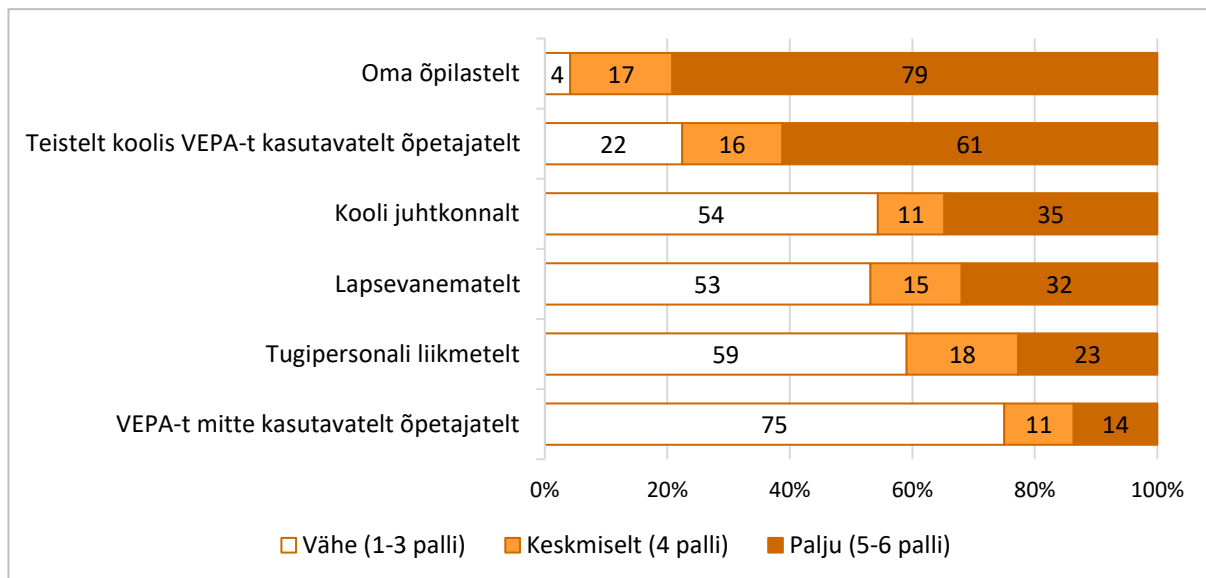
TAI-poolne toetamine

Lisaks väljaõppe juurde kuuluvatele koolituspäevadele pakuti õpetajatele TAI poolt õppeaasta jooksul erinevaid veebipõhiseid teemakohtumisi VEPA koolitajaga, kus arutati erinevaid metoodika kasutamisega seotud teemasid. Peale teemakohtumiste jagati VEPA Facebooki lehel „VEPA metoodika“ teavet nii konkreetselt VEPA metoodikaga seonduvalt kui ka laiemalt ennetustegevuste ja sotsiaalsete oskuste ning turvalise õpikeskkonna olulisuse teemadel. Enam kui pooled (64%) õpetajatest kasutasid väljaõppe jooksul

võimalust lugeda uudiseid ja infot VEPA Facebooki leheküljelt ning 53% osales veebipõhistel teemakohtumistel VEPA koolitajaga. Õpetajate keskmised hinnangud sellele, kui abistavad need lisainfo saamise viisid olid, jäid vahemikku 4,3–4,6, sh 41–59% valisid kõrge hinnangu (5–6 palli).

Koolipoolne toetamine

Peale TAI- ja mentoripoolsete toetusviiside, küsiti õpetajatelt, mil määral on nad VEPA meetoodika kasutamisel saanud vahetut koolipoolset toetust. Enda koolis said õpetajad VEPA kasutamisel enim toetust oma klassi õpilastelt ja teistelt koolis VEPA-t kasutavatelt kolleegidelt. 41–47% õpetajatest märkis, et on keskmiselt või palju saanud toetust lapsevanematelt, kooli juhtkonnalt või tugipersonali liikmetelt. Kõige vähem on õpetajad saanud toetust koolis VEPA-t mitte kasutavatelt õpetajatelt (vt joonist 7).

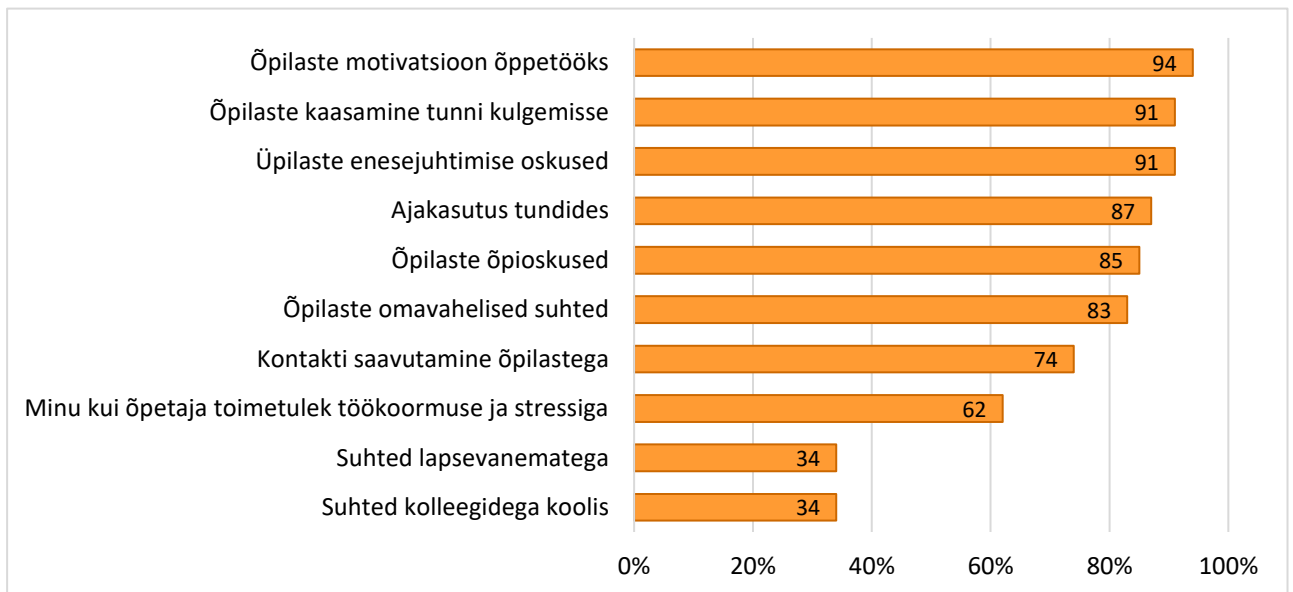

Joonis 7. VEPA kasutamisel toetuse saamise määr (%)

2.3 VEPA kogemuse kokkuvõte

Tajutud muutused

Õpetajatel paluti märkida, millisel moel mõjutas VEPA meetoodika kasutamine nende ja õpilaste jaoks erinevaid aspekte. Valdav osa õpetajatest (üle 90%) leidis, et VEPA meetoodika kasutamise tulemusel paranes õpilaste motivatsioon õppetöös, õpi- ja enesejuhtimise oskused ning omavahelised suhted. Õpetajate endi jaoks paranes ajakasutus tundides ning õpilaste kaasamine tunni kulgemisse. Enam kui poolte õpetajate jaoks (74%) paranes kontakti saavutamine õpilastega ning õpetaja toimetulek töökoormuse ja stressiga (62%). Muude aspektidega võrreldes nägid õpetajad oluliselt vähem paranemist suhetes lapsevanemate ja kolleegidega koolis (vt joonis 8).

Joonis 8. Õpetajate osakaal (%), kes hindasid VEPA meetodika kasutamisel erinevate aspektide paranemist

Õpetajad said avatud vastusena tuua välja selle, mis tegi nende jaoks VEPA meetodikast toimiva. Enim töid õpetajad välja tulemuslikkust õpilaste käitumise, eneseregulatsiooni ja keskendumise parandamisel. Lisaks sellele töid õpetajad välja VEPA tõenduspõhisust ja seda, et meetodika mõju on uuritud. Neile aspektidele lisaks mainisid õpetajad meetodika lapsesõbralikkust ja seda, et lastele endile VEPA meetodika ja selle elemendid meeldisid. All on esitatud mõned õpetajate vastused seoses sellega, mis tegi nende jaoks meetodika toimivaks.

„Kui meetodika on õpetajale arusaadav, siis on see ka lastele arusaadav ning lõbus. Meetodika aitab õpilastel endil jälgida käitumist.“

„Soodustab rahuliku õpikeskkonna loomist, aitab lastel arendada enesekontrolli ja keskendumist.“

„Tööriistad teevad õpetaja elu mugavamaks. Lapsed õpivad läbi mängu. Enesekontroll on väga vajalik oskus ja seda VEPA arendab väga hästi.“

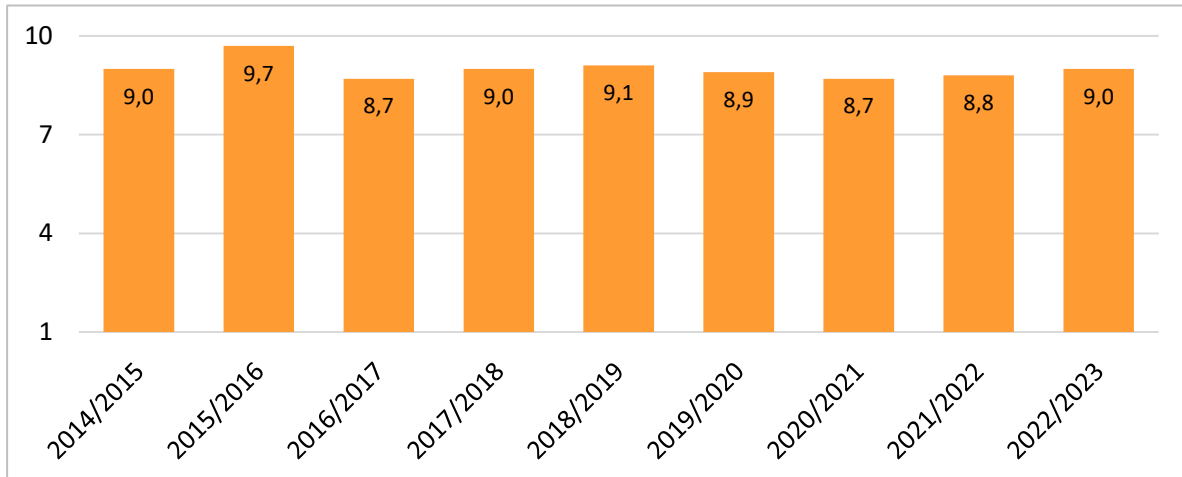
„Kindlad vahendid, mis aitavad tundi mitmekesistada, luua süsteemi.“

„Minu arvates on VEPA meetod väga tõhus tunnis töörahu saavutamiseks, õpetab eneseregulatsiooni, aitab keskenduda, ümber lülituda jne.“

„VEPA töötab lastega just tänu positiivsusele. Rõhutatakse head ja eneseregulatsiooni, mis on väga olulised ka minu jaoks.“

VEPA soovimine ja kasutamisega jätkamine

Iga õppeaasta lõpus on VEPA-õpetajate käest 10-pallisel skaalal küsitud, millisel määral soovitaksid nad metoodika kasutuselevõtmist mõnele teisele õpetajale. Enam kui kolmveerand õpetajatest (79%) kindlasti soovitaks (9–10 palli) VEPA metoodika kasutamist teisele õpetajale. 17% õpetajatest pigem soovitaks (6-8 palli). Keskmine soovitamise hinnang oli 9,0, mis sarnaneb varasemate õppeaastate hinnangutega (vt joonis 9).

Joonis 9. Õpetajate VEPA metoodika soovitamise keskmine hinnang (10-pallisel skaalal) õppeaastate lõikes

Kolmveerand õpetajatest (77%) märkisid, et soovivad kindlasti jätkata VEPA metoodika kasutamisega ka järgmisel õppeaastal ning 19% leidis, et pigem jätkab. Õpetajate hinnangud metoodika kasutamisega jätkamisele olid võrdlemisi sarnased varasematele õppeaastatele.

3 VEPA metoodika testimine lasteaias

3.1 Testimine

VEPA metoodika ühe arenguvajadusena on kaardistatud metoodika testimine ja kohandamine lasteaedadesse, eesmärgiga laiendada metoodika kasutamist ning suurendada selle mõju laste heaolule ja arengule.

VEPA metoodika testimisega alustati 2021/2022 õppeaastal, kaasates erinevaid eksperte ning kogudes jooksvaid andmeid ja tagasisidet eesmärgiga mõista, kuidas metoodika testimisega jätkata. 2022/2023 õppeaastal toimus VEPA metoodika testimine teist õppeaastat järjest. Õppeaastal kaasati 6 lasteaeda koolieelikute rühmadega. Kogu ühe rühmaga tegelev personal (õpetajad ja abid) osales VEPA metoodika väljaõppes.

Testimise esimesel õppeaastal osalesid lasteaiatöötajad väljaõppes koos kooliõpetajatega ning rühmade meeskonnad olid jaotatud kolme erinevasse koolitusgruppi. Tulenevalt esimese õppeaasta testimise tagasisidest, kus lasteaiatöötajad töid ühe soovitusena välja, et lasteaiapersonal võiks väljaõpet läbida eraldi neile suunatud koolitusgrupis, osalesid 2022/2023 õppeaasta lasteaiatöötajad ühises üksnes lasteaiapersonalist koosnevas koolitusgrupis.

Testimise raames täitsid lasteaiatöötajad eel- ja järelküsitluse laste tugevuste ja raskuste ning lasteaiatöötajate enesetõhususe hindamiseks (vt peatükk 5). Õppeaasta lõpus paluti sarnaselt kooliõpetajatele lasteaiapersonalil anda tagasisidet VEPA-õppeaastale.

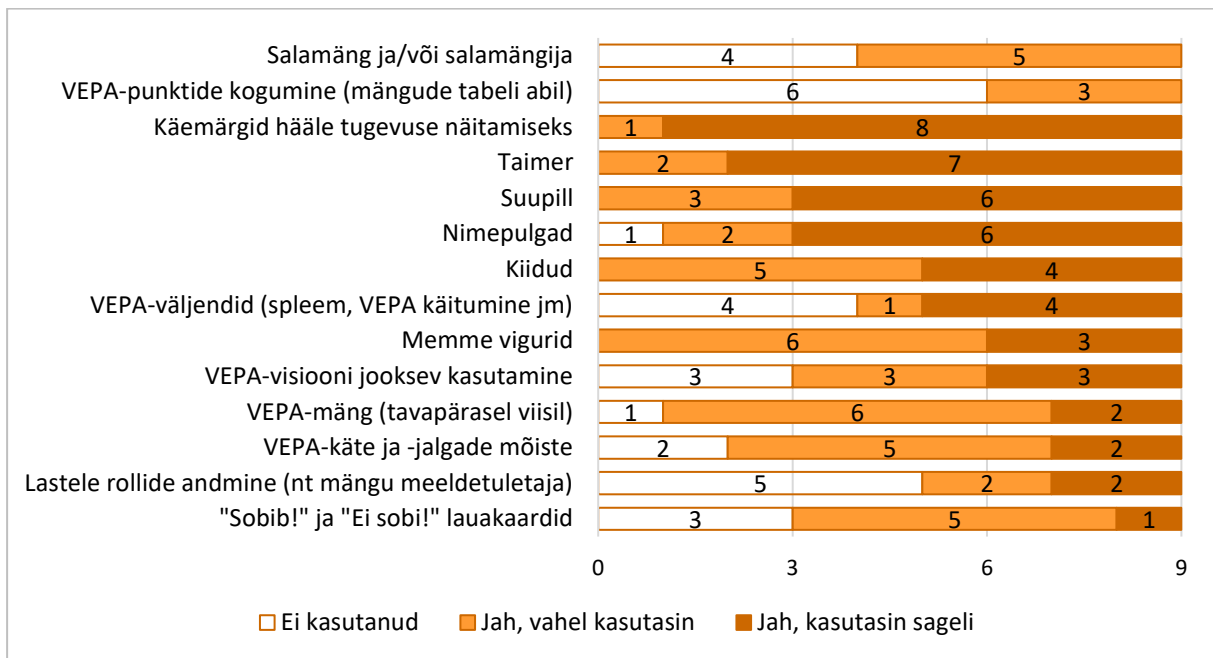
3.2 Lasteaiatöötajate tagasiside VEPA-aastale

2022/2023 õppeaasta VEPA metoodika lasteaiatöötajatele suunatud väljaõppe läbis 17 lasteaiatöötajat. Lasteaia meeskondade liikmetel paluti 2023. aasta mais vastata elektroonsele tagasisideankeedile, mille täitis 9 lasteaiatöötajat 17-st ehk ligi 53%.

VEPA elementide ja mängu kasutamine

Õppeaasta tagasisideankeedis märkisid lasteaiatöötajad, et on kõige sagedamini kasutanud käemärke hääle tugevuse näitamiseks, taimerit, suupilli ning nimepulkasid (vt joonis 10). Kõige vähem kasutasid lasteaiatöötajad VEPA-punktide kogumist (6 lasteaiatöötajat märkis, et ei ole üldse kasutanud) ning lastele rollide andmist (5 lasteaiatöötajat märkis, et ei ole üldse kasutanud).

VEPA-mängu mängimise sageduse osas märkis ainult üks lasteaiatöötaja, et on seda viimaste kuude jooksul igapäevaselt kasutanud. Ülejäänud tagasisidet andnud lasteaiatöötajad mängisid lastega VEPA-mängu iganädalaselt (4 lasteaiatöötajat) või harvem (4 lasteaiatöötajat).

Joonis 10. VEPA elementide kasutamine lasteaedades viimastel kuudel (arv 9-st vastajast)

Lasteaiatöötajatel paluti anda hinnang erinevate VEPA elementide sobivusele lasteaedades kasutamiseks 6-pallisel skaalal. Lasteaiatöötajate hinnangul sobisid erinevatest VEPA elementidest lasteaedades kasutamiseks kõige paremini suupill, taimer ja käemärgid hääle tugevuse näitamiseks (keskmised hinnangud 5,8–5,9). Kõige vähem sobivamateks elementideks pidasid lasteaiatöötajad VEPA visiooni, „Sobib!“/“Ei sobi!“ lauakaarte ning VEPA-mängus VEPA-punktide kogumist (keskmine hinnang 4,1–4,2).

Tulenevalt sellest, et lasteaedadele ei ole eraldi käsiraamatut, said kõik lasteaiatöötajad väljaõppe läbimise algul endale VEPA õpetaja käsiraamatu. Tagasisideankeedis said lasteaiatöötajad hinnata kooliõpetajatele suunatud VEPA meetodika käsiraamatu sobivust ja toetavust lasteaedadele 6-pallisel skaalal. Keskmine hinnang sellele, kui hästi toetab õpetajate käsiraamat meetodika kasutamist lasteaias oli 5,3. 7 lasteaiatöötajat märkisid, et õpetajate käsiraamat toetas neid väga hästi.

Koostöö mentoriga

Sarnaselt kooliõpetajatele said lasteaiatöötajad mentoripoolset toetust. Igal lasteaia rühma meeskonnal oli oma mentor, kes pakkus rühmale toetust läbi vaatluste, nõustamiste ja kovisiooni gruppide läbiviimise.

Lasteaiatöötajad hindasid enda koostööd mentoriga pigem kõrgete hinnangutega. Keskmised hinnangud sellele, kui abistavad olid rühmavaatlused, nõustamised ja kovisiooni grupid jäid 6-pallisel skaalal vahemikku 4,5–6. Erinevate lasteaiamentoriga seotud aspektide osas jäid lasteaiatöötajad enim rahule mentori usaldusvärsuse ja kättesaadavusega. Pea kõik tagasisidet andnud lasteaiatöötajad valisid eeltoodud aspektidele kõrge hinnangu (5–6 palli).

Soovitused TAI-le

Vaba vastusena said lasteaiatöötajad tuua välja soovitusi, kuidas saaks Tervise Arengu Instituut VEPA tegevusi seoses meetodika testimisega lasteaedades paremini korraldada. Lasteaiatöötajad jagasid järgnevaid soovitusi.

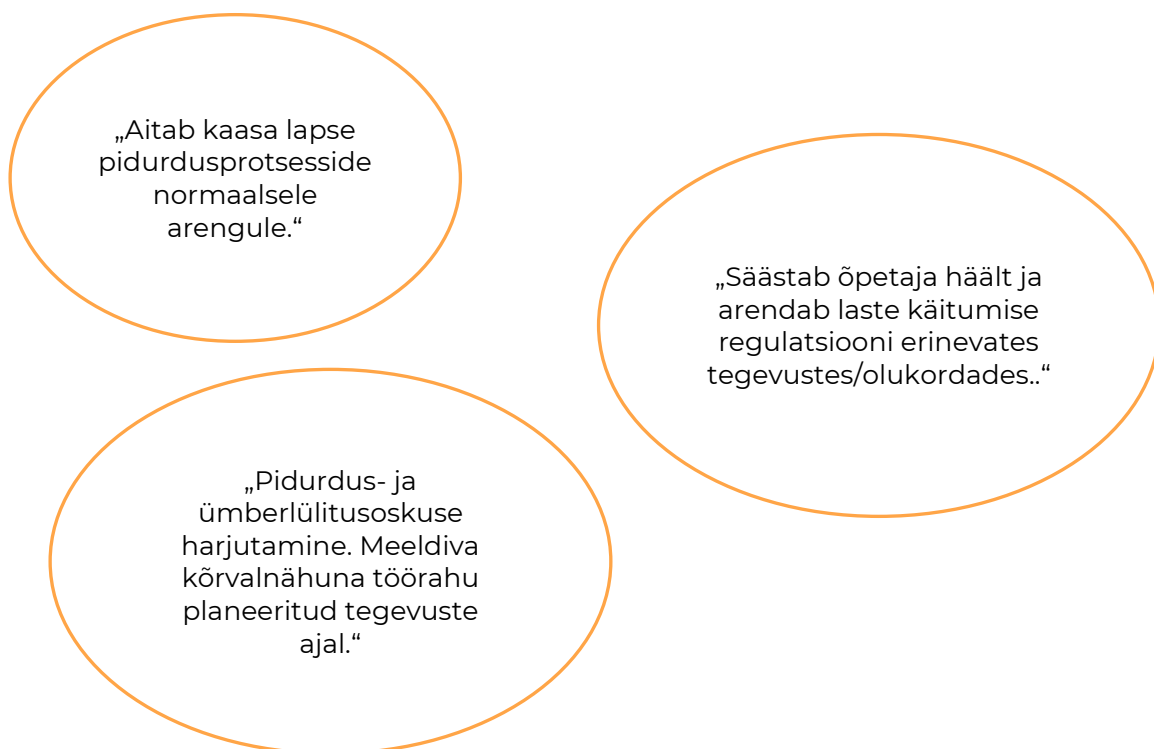
- ✓ Sarnaselt kooliõpetajate koolitusgrupile oli lasteaiatöötajate väljaõppe jaotatud kolmeks koolituspäevaks. Toodi välja, et koolituspäevi võiks olla rohkem, et koolitajatega sagedamini kohtuda.

- ✓ Lasteaiatöötajate väljaõppes osaleb korraga terve rühma meeskond, st õpetajad ja abid. Märgiti, et kogu meeskonnal on keeruline korraga koolitusel osaleda. Asenduste leidmine koolituspäevadeks võib raskeks osutuda.
- ✓ Toodi välja, et peamisi õppe- ja kasvatustegevusi rühmas juhivad õpetajad ning VEPA elemente kasutavad samuti ennekõike lasteaia õpetajad. Seetõttu võiks õpetaja abid koolitada lasteaia õpetajatest eraldi ja väiksemas mahus (näiteks veebikoolitusena).
- ✓ Murekohana toodi välja, et lasteaedades tekib olukord, kus lasteaia õpetajad ei saa mitu aastat VEPA metoodikat kasutada, kuna lapsed lähevad edasi kooli ning uut õppeaastat alustatakse nooremate rühmadega, kus VEPA-t ei testita. Sellega võib kaasna metoodika põhitõdede ja kasutamise ununemine.

Tajutud tulemused

Lasteaiatöötajad märkisid, et VEPA metoodika kasutamisel paranes enim laste osas nende õpi- ja enesejuhtimise oskused ning lasteaiatöötajate endi jaoks kontakti saavutamine lastega ja laste kaasamine päeva kulgemisse. Kõige vähem tundsid lasteaiatöötajad, et VEPA kasutamisega paranesid suhted lapsevanemate ja kolleegidega rühmas ning lasteaias laiemalt.

All on esitatud mõned lasteaiatöötajate vastused seoses sellega, mis teeb nende jaoks metoodikast toimiva.

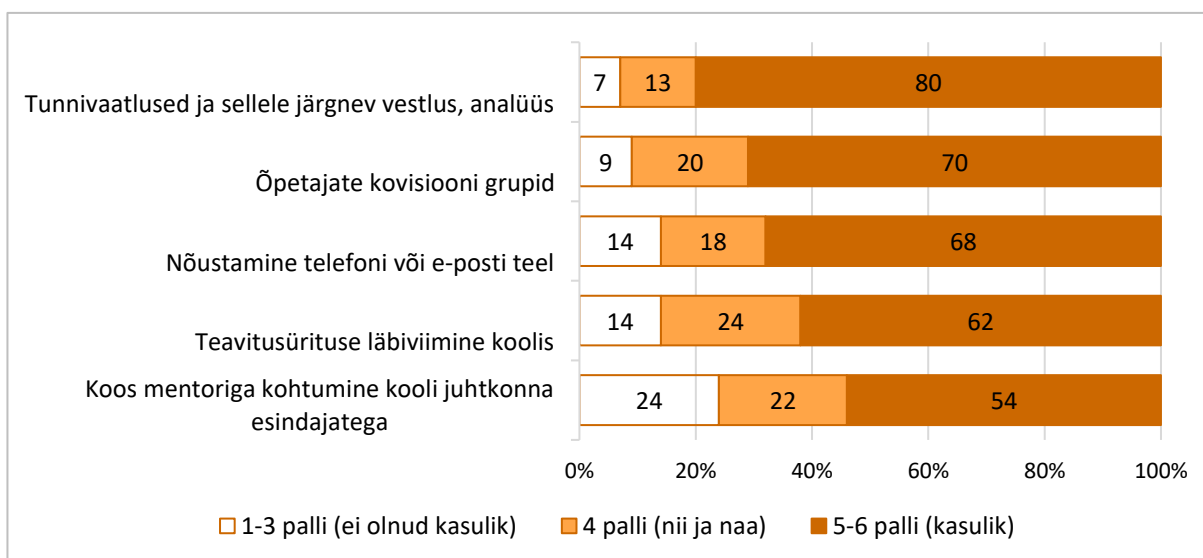
4 Mentorite tagasiside VEPA-aastale

Iga VEPA väljaõpet läbivat õpetajat toetab metoodika kasutuselevõtmisel õppeaasta jooksul kooli- või piirkonnamentor. 2022/2023 õppeaastal tegutses 39 koolimentorit (tegutsevad oma kooli sees) ning 32 piirkonnamentorit (toetavad erinevate koolide õpetajaid). Õpetajaid toetanud mentorid andsid enda tagasiside VEPA-aastale 2023. aasta mai teises pooles. Elektroonsele ankeedile vastas 71-st mentorist 56 (79%), kellest 25 olid piirkonnamentorid ja 31 koolimentorid.

4.1 Mentori tegevused

Mentori tegevuste kasulikkus õpetaja jaoks

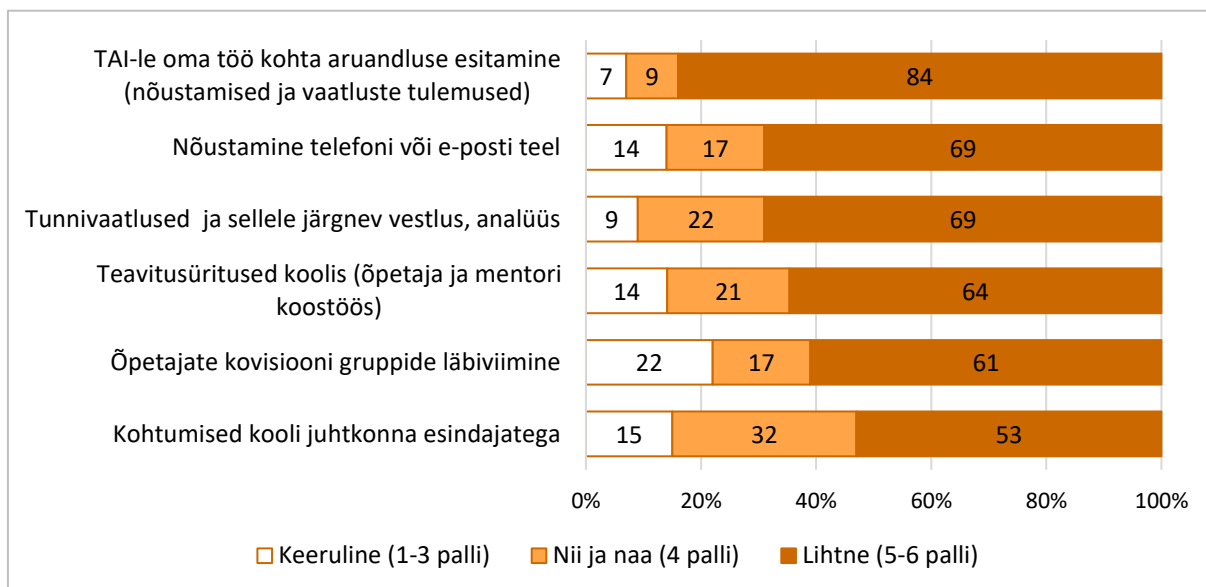
Mentoritelt küsiti, millised erinevad mentoripoolsed tegevused on nende hinnangul õpetajate jaoks kõige kasulikud ja abistavamad metoodika kasutusele võtmisel olnud. Mentorite hinnangul olid õpetajate jaoks kõige abistavamaks mentori poolt läbiviidavad tunnivaatlused ja neile järgnev analüüs ning mentorite poolt läbiviidud kvisiooni grupid õpetajatele (vt joonis 11). Keskmised hinnangud 6-pallisel skaalal nende tegevuste kasulikkusele õpetaja jaoks olid 5–5,2 palli. Vähem kasulikuks pidasid mentorid kohtumisi kooli juhtkonna esindajatega.

Joonis 11. Mentori tegevuste kasulikkus õpetajatele mentori hinnangul (%)

Mentori tegevuste elluviimine

Mentritel paluti anda tagasisidet sellele, kui keeruline või lihtne oli erinevate mentoripoolsete tegevuste elluviimine 6-pallisel skaalal. Erinevatest mentoripoolsetest tegevustest pidasid mentorid kõige lihtsamini teostatavateks TAI-le oma töö kohta aruandluse esitamist (vt joonis 12) ning õpetajate nõustamist telefoni või e-posti teel (keskmised hinnangud 4,9–5,2). Keerulisemateks tegevusteks pidasid mentorid aga teavitusürituste ning kvisiooni gruppide läbiviimist (keskmine hinnang 4,5).

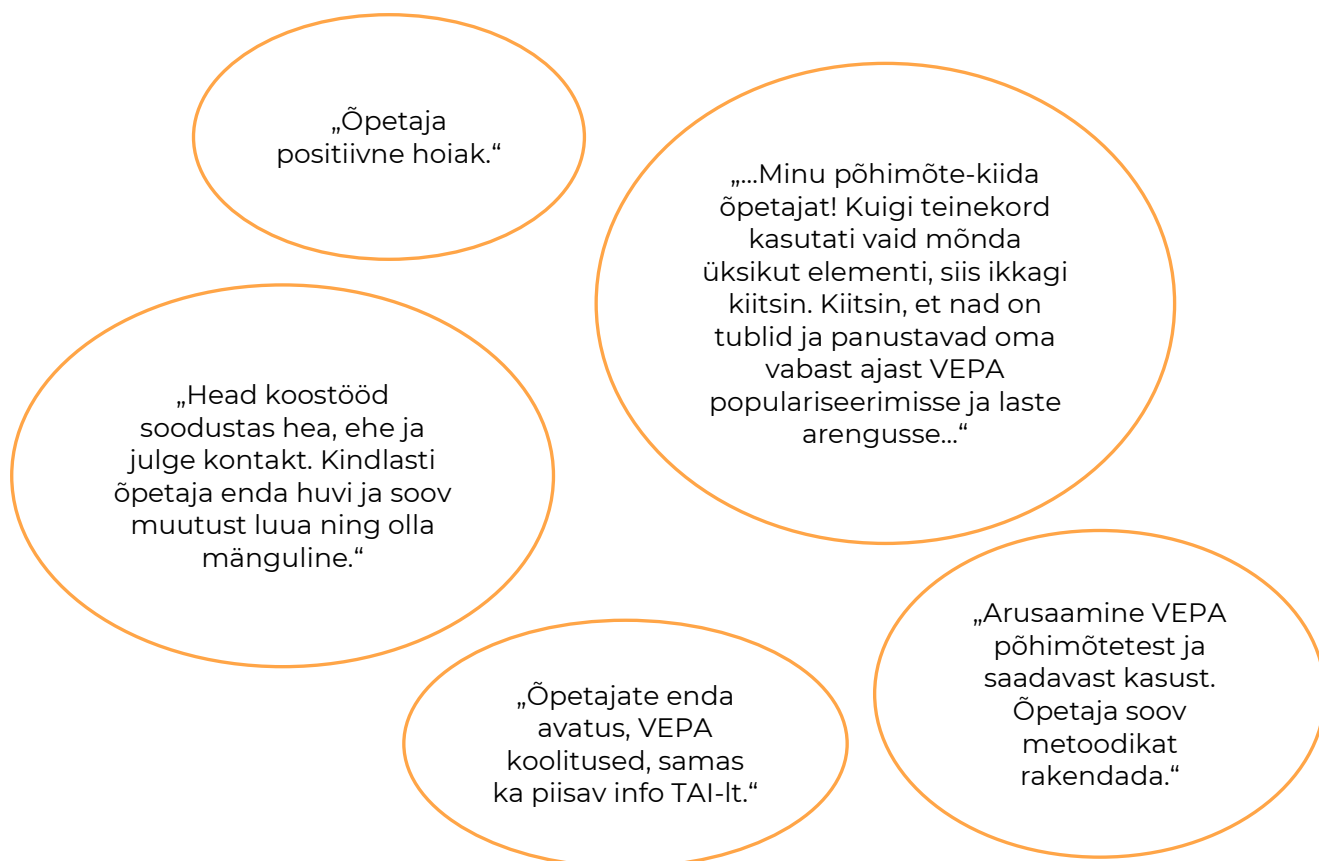
Joonis 12. Mentorite hinnangute jaotus (%) mentori tegevuste elluviimise lihtsuse osas

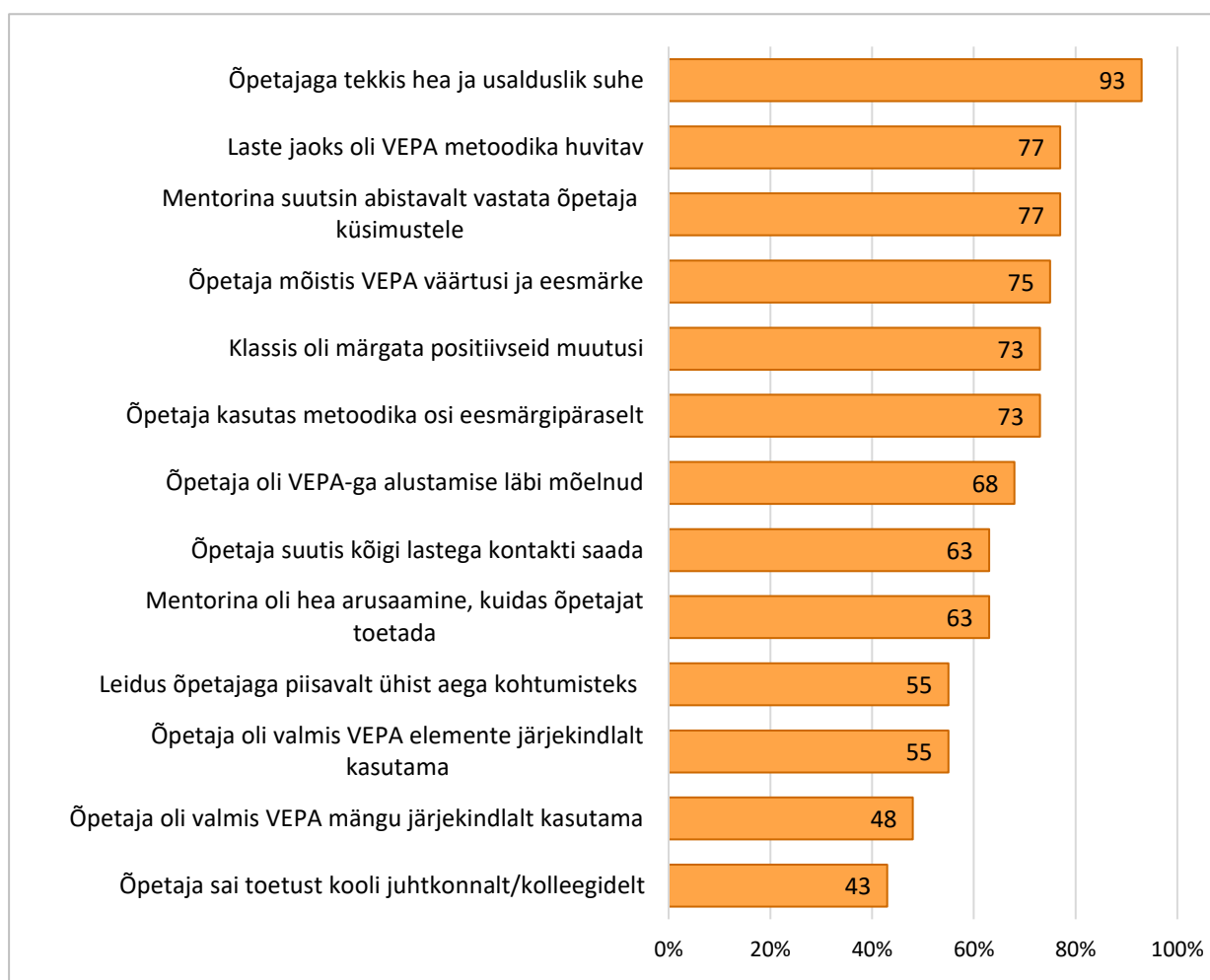
4.2 Koostöö õpetajatega

Koostööd õpetajaga soodustavad ja takistavad tegurid

Mentoritelt küsiti, millised aspektid soodustasid koostööd õpetajatega õppeaasta jooksul (vt joonis 13). Koostööd soodustavate aspektidena märkisid mentorid enim õpetajatega hea ja usaldusliku suhte tekkimist (93%), teadmist, kuidas mentorina õpetaja küsimustele abistavalt vastata (77%) ning seda, et laste jaoks oli VEPA meetoodika huvitav (77%).

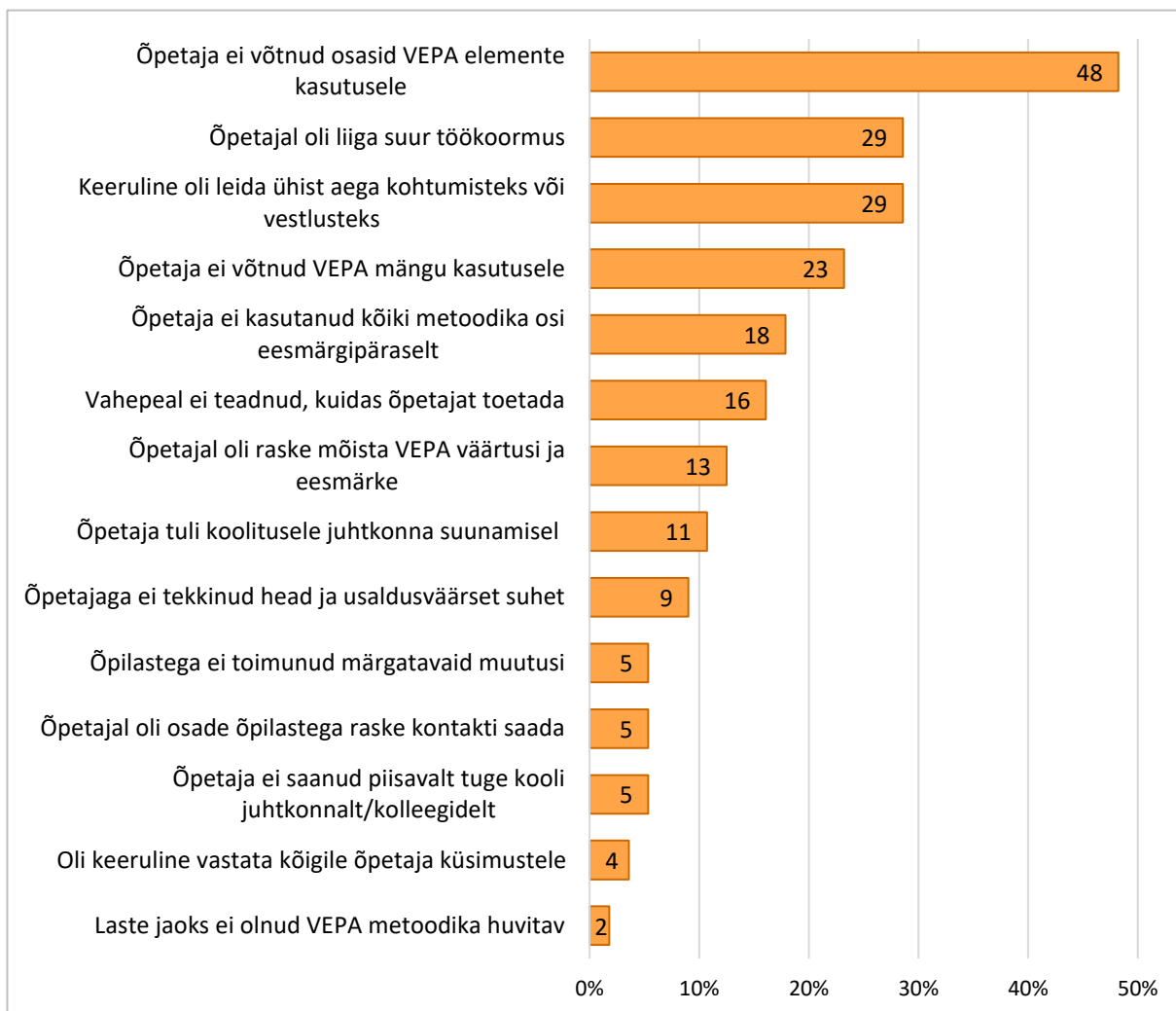
Mentorid said vaba vastusena täpsustada, mis soodustas õpetajatega koostööd. Järgnevalt on toodud mõned mentorite vastused sellele, mis soodustas omavahelist koostööd.

Joonis 13. Mentorite jaoks õpetajatega koostööd soodustavad aspektid (%)

Mentoritelt küsiti lisaks koostööd soodustavatele aspektidele, mis takistas koostööd õpetajatega õppeaasta jooksul (vt joonis 14). Raskusi koostöös õpetajatega põhjustas mentorite jaoks enim, kui õpetaja ei võtnud osasid VEPA elemente kasutusele (48%), õpetaja töökoormus oli liiga suur (29%) ning ühise sobiva aja leidmise keerukus kohtumisteks või vestlusteks (29%).

Joonis 14. Mentorite jaoks õpetajatega koostööd raskendanud aspektid (%)

5 VEPA metoodika kasutamise tulemused

5.1 Klassiõpetajate enesetõhusus

Õpetajatel paluti eelküsitusena sügisel 2022 vahetult VEPA metoodika väljaõppega alustades ning uuesti järelküsitusena kevadel 2023 peale VEPA metoodika väljaõppe läbimist täita küsimustik õpetajate enesetõhususe ja klassi juhtimisega seotud näitajate mõõtmiseks (Teachers' Sense of Efficacy Scale¹). Tegemist on Ameerika Ühendriikides teadlaste Megan Tschannen-Morani ja Anita Woolfolk Hoy poolt väljatöötatud ning valideeritud küsimustikuga.

Õpetaja enesetõhususe küsimustik koosneb 24-st erinevast väitest, mis omakorda jagunevad kolmeks alavaldkonnaks: õpilaste kaasamine, õpilaste juhendamise strateegiad ja klassi juhtimine (vt joonis 15). Kõigi kolme valdkonna osas arvutatakse välja keskmine skoor (vahemikus 0–9). Kõrgem skoor viitab paremale tulemusele õpetaja enesetõhususe ja klassi juhtimise seisukohalt. Skooride statistilise olulisuse hindamiseks kasutati t-testi.

Valim koosnes 38-st õpetajast, kes täitsid küsimustiku eel- ja järelküsitusel raames. Kõigi kolme skoori (õpilaste kaasamine, instrueerimise strateegiad ja klassi juhtimine) puhul toimus kevadeks statistiliselt oluline positiivse suunaga muutus ($p < .05$) (vt joonis 16). Muutus oli suurim (0,9) klassi juhtimisega seotud näitajate osas (keskmine skoor eelküsitusel oli 6,7 ning järelküsitusel 7,6). Antud valdkonnas tundsid õpetajad, et kõige enam paranes nende suutlikkus korraldada tunnitööd klassis nii, et see arvestaks igat õpilaste rühma. Klassi juhendamise strateegiatega seoses toimus kevadeks muutus 0,7 punkti ning õpetajad tundsid enim, et suutsid paremini pakkuda jõukohaseid väljakutseid väga võimekatele õpilastele. Õpilaste kaasamisega seoses toimus muutus 0,6 punkti ning õpetajad leidsid, et selles alavaldkonnas paranes enim nende võimalus aidata õpilastel väärtustada õppimist.

¹ Tschannen-Moran, M., Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805

Õpilaste kaasamine

Kui palju Teie saate teha, et...

- jõuda kõige raskemate õpilasteni?
- aidata õpilastel kriitiliselt mõelda?
- motiveerida õppetööst vähe huvitatud õpilasi?
- õpilased usuksid, et nad võivad koolitöoga hästi hakkama saada?
- aidata õpilastel väärtustada õppimist?
- soodustada õpilaste loovust?
- aidata maha jääval õpilasel õpitust paremini aru saada?
- toetada peresid aitamaks nende lastel koolist hästi hakkama saada?

Juhendamise strateegiad

Kui hästi Teie suudate...

- vastata õpilaste esitatud rasketele küsimustele?
- rakendada tunnis erinevaid strateegiaid?
- pakkuda jõukohaseid väljakutseid väga võimekatele õpilastele?

Millisel määral Teie suudate...

- hinnata, kui hästi on õpilased Teie poolt õpetatust aru saanud?
- sõnastada õpilaste jaoks häid küsimusi?
- esitada õpilastele alternatiivseid selgitusi või näiteid, kui õpilastel on arusaamisega raskusi?

Kui palju Teie...

- saate teha, et kohanda oma tunde erinevate õpilaste jaoks sobivale tasemele?
- kasutada erinevaid hindamisstrateegiaid?

Klassi juhtimine

Kui hästi Teie suudate...

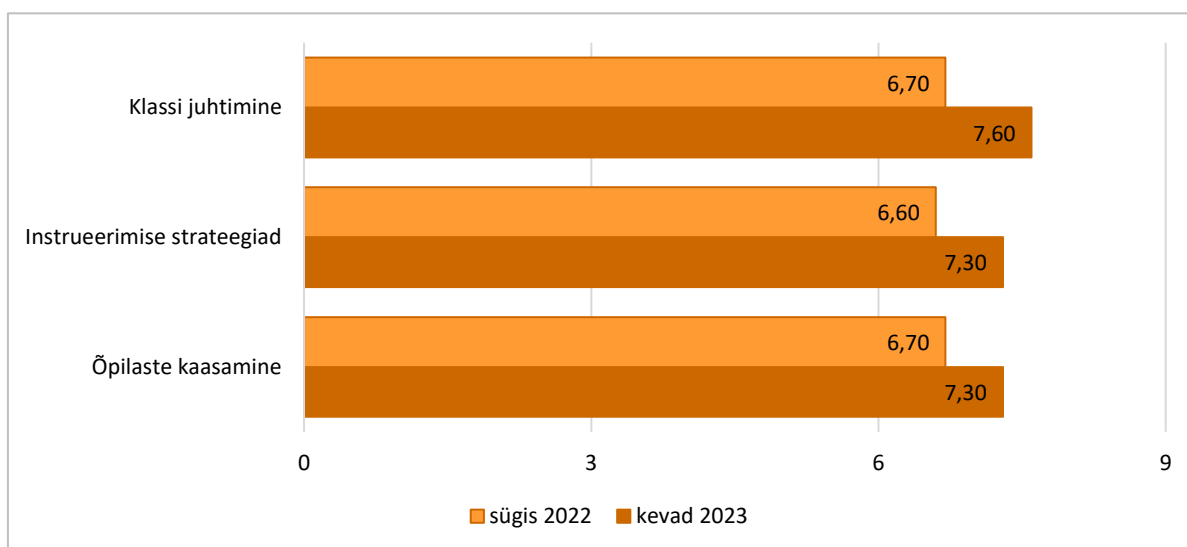
- kehtestada töökorralduse, et tegevused kulgeksid ladusalt?
- korraldada tunnitööd, et see arvestaks igat õpilaste rühma?
- tagada, et mõned probleemsed õpilased ei rikuks tervet tundi?
- reageerida trotslikult käituvatele õpilastele?

Kui palju Teie saate teha, et...

- ohjata õpilaste segavat käitumist tunnis?
- õpilased järgiksid tunni reegleid?
- rahustada teisi segavat õpilast?

Kui hästi Teie suudate kehtestada töökorralduse, et...

- tegevused kulgeksid ladusalt?

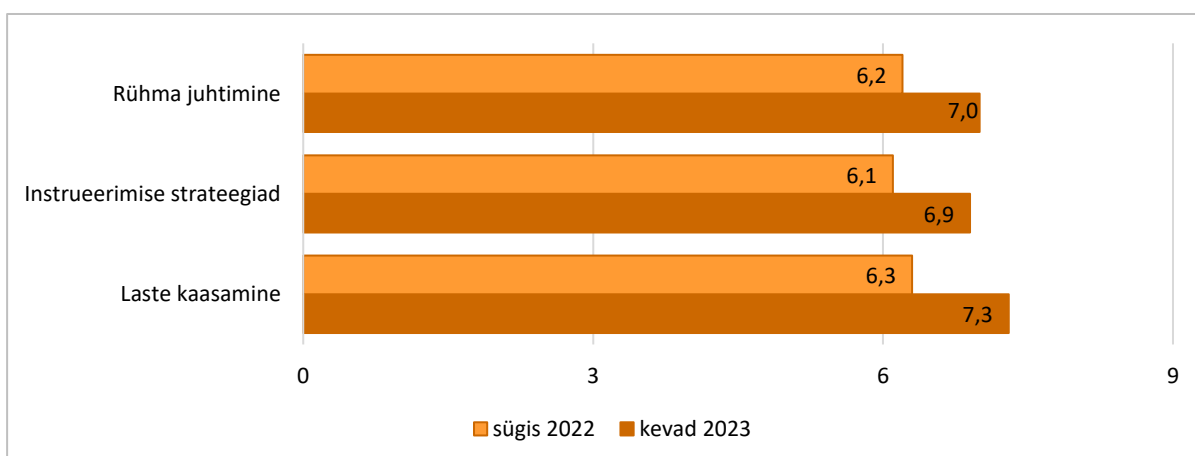

Joonis 16. Õpetajate enesetõhususe alavaldkondade skoorid eel- ja järelküsitusel (Teachers Sense of Efficacy Scale)

5.2 Lasteaiatöötajate enesetõhusus

Sarnaselt kooliõpetajatele paluti 2022/2023 õppeaastal ka lasteaiatöötajatel eelküsitusena sügisel 2022 vahetult VEPA metoodika väljaõppega alustades ning uuesti järelküsitusena kevadel 2023 peale VEPA metoodika väljaõppe läbimist täita küsimustik enesetõhususe ja rühma juhtimisega seotud näitajate mõõtmiseks.

Valim koosnes 11-st lasteaia õpetajast ja abist, kes täitsid küsimustiku eel- ja järelküsitusel raames. Kõigi kolme skoori (laste kaasamine, instrueerimise strateegiad ja rühma juhtimine) puhul toimus kevadeks statistiliselt oluline positiivse suunaga muutus ($p < .05$) (vt joonis 17). Suurim oli muutus (1,0) laste kaasamisega seotud näitajate osas (keskmine skoor eelküsitusel oli 6,3 ning järelküsitusel 7,3). Selles valdkonnas tundsid lasteaiatöötajad, et enim paranes suutlikkus aidata rohkem tuge vajaval lapsel õpitust paremini aru saada. Instrueerimise strateegiate osas toimus muutus 0,8 punkti ning lasteaiatöötajad leidsid, et enim paranes nende suutlikkus lastele tagasiside andmisel varieeruvaid lähenemisviise kasutada. Rühma juhtimise osas toimus kevadeks muutus 0,8 punkti. Lasteaiatöötajate arvates paranes selles alavaldkonnas nende jaoks kõige enam suutlikkus korraldada tegevusi rühmas nii, et need arvestaks erinevustega laste vahel.

Joonis 17. Lasteaiatöötajate enesetõhususe alavaldkondade skoorid eel- ja järelküsitusel (Teachers Sense of Efficacy Scale)

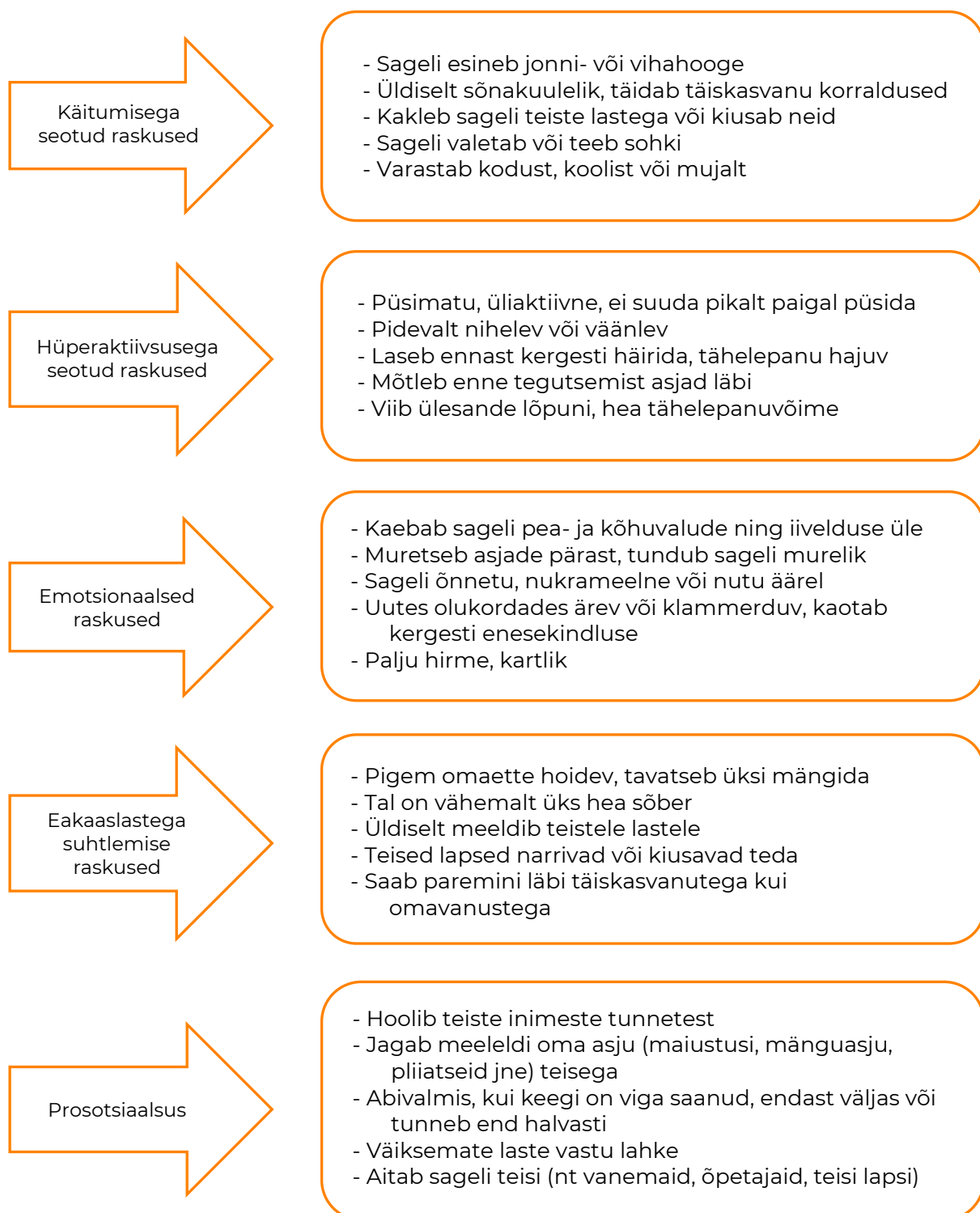
5.3 Õpilaste tugevused ja raskused

Klassiõpetajatel paluti 2022 aasta septembris VEPA meetodika väljaõppega alustades ning seejärel 2023 aasta mais täita iga enda klassi õpilase kohta tugevuste ja raskuste hindamiseks kasutatav küsimustik. Tegemist on rahvusvaheliselt kasutatava valideeritud instrumendiga (Strengths and Difficulties Questionnaire²), mis on välja töötatud lastepsühhiaatri Robert N. Goodmani poolt. VEPA meetodika tulemuste hindamisel on kasutatud küsimustiku versiooni, mis on mõeldud täitmiseks õpetajate poolt 4–17-aastaste laste kohta. Küsimustikus on 25 õpilase käitumise kohta käivat väidet, mille vastusevariandid on 3-pallisel skaalal – kas väide on õpetaja arvates lapse kohta kindlasti õige, osaliselt õige või vale. Küsimustiku lõpus uuritakse, kas lapsel on õpetaja arvates üldisi emotsioonide või käitumisega seotud raskusi.

Tulemustes arvestati ainult nende vastustega, mille puhul täideti küsimustik õpetaja poolt kahel korral. Eel- ja järelküsitluse tulemused on olemas 242 õpilase kohta. Hindamistegevuse andmebaasis omistati igale õpilasele pseudonüümitud kood, et võimaldada tulemuste hindamist samade õpilaste võrdlusel eel- ja järelküsitluse raames.

Tugevuste ja raskuste küsimustiku SDQ 25 väidet jagunevad viieks alavaldkonnaks, millest igaühe all on 5 väidet (vt joonis 18). 20 väidet on seotud erinevate raskustega (käitumise, hüperaktiivsuse, emotsionaalsuse ja eakaaslastega suhtlemise raskustega) ning 5 väidet on seotud prosotsiaalsusega. Alavaldkondade skooride tasemed kategoriseeritakse omakorda järgmiselt: keskpärane, veidi kõrge või kõrge (kategoriatesse jaotamine erineb mõnevõrra alavaldkonniti).

² Goodman, R. (2001). Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40. 1337-1345.

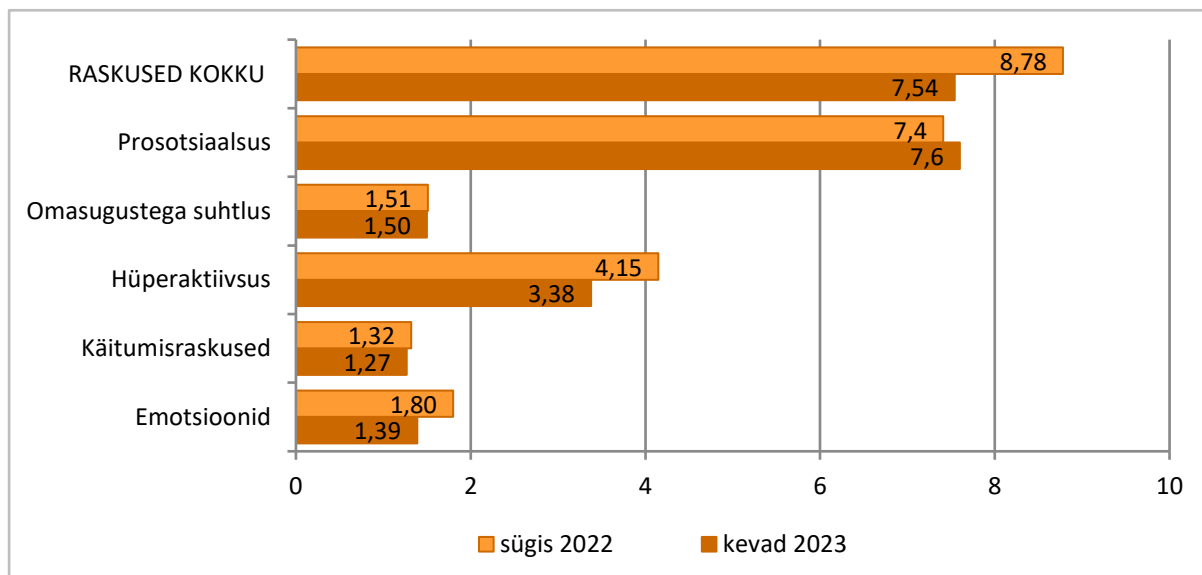
Joonis 18. Tugevuste ja raskuste küsimustiku SDQ väidete jaotus alavaldkondadeks

Iga valdkonna löikes arutati viie väite keskmine skoor (vahemikus 0–10) raskustega seotud alavaldkondade tulemused liideti kokku raskuste koondskooriks (vahemikus 0–40). Kõrgem raskuse skoor iseloomustab suuremaid muresid. Prosotsiaalsuse puhul näitab aga kõrgem skoor lapse suuremat hoolivust ja abivalmidust. Skooride statistilise olulisuse hindamiseks kasutati t-testi.

Raskustega seotud alavaldkondades oli kõige kõrgem hüperaktiivsusega seotud skoor (vt joonis 19). Selles alavaldkonnas toimus kevadeks ka suurim muutus- keskmine skoor kahanes 0,77 punkti võrra (statistiliselt oluline muutus) ning kõigi viie hüperaktiivust käsitleva väite osas hindasid õpetajad, et kevadel esines lastel vähem raskusi.

Kevadeks toimus statistiliselt oluline muutus ka emotsionaalsete raskustega seotud skooris. Emotsionaalsete raskuste keskmine skoor vähenes 0,41 punkti võrra. Kõigi viie emotsionaalseid raskusi käsitleva väite osas hindasid õpetajad, et lastel esines kooliaasta lõpus vähem raskusi.

Kuigi kevadeks toimus positiivse suunaga muutus, ei olnud tegemist statistiliselt olulise muutusega seoses käitumiskeskustega, eakaaslastega suhtlemisega seotud raskustega ja prosotsiaalsusega. Raskuste koondskoor, mis leitakse nelja raskuste alaskoori pealt kokku, oli kahanenud 1,24 punkti võrra (statistiliselt oluline muutus).

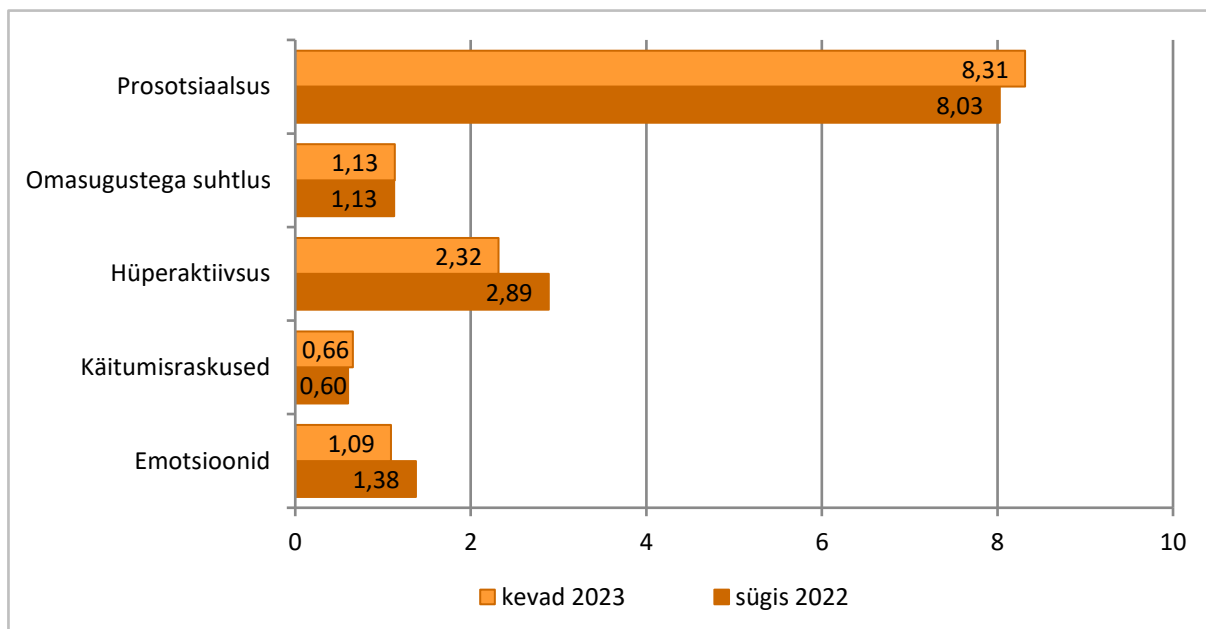

Joonis 19. Tugevuste ja raskuste küsimustiku skoorid eel- ja järelküsitlusel

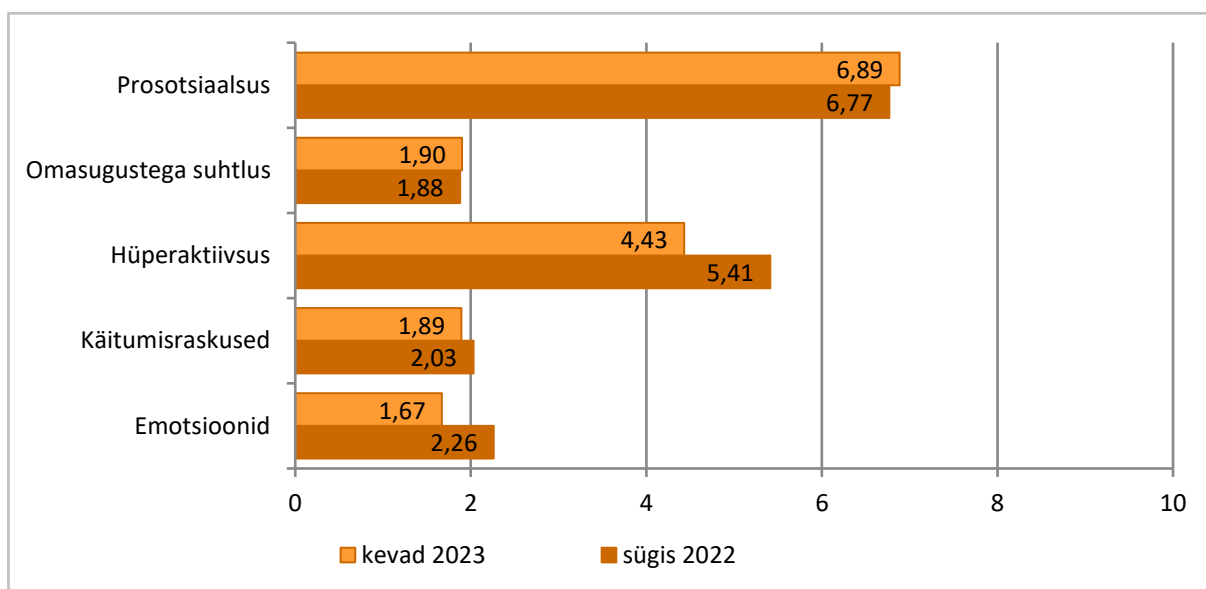
Ankeedi lõpus küsiti õpetaja üldist hinnangut selle kohta, kas lapsel esineb raskusi seoses emotsioonide või käitumisega. Sügisel leidsid õpetajad, et 47% lastel raskusi ei esine. Kevadeks aga leidsid õpetajad, et 53% lastel ei esine raskusi emotsioonide, käitumise, keskendumise või teiste inimestega läbi saamisel. Seega, õpetajate hinnangul suurenes 6 protsendipunkti võrra nende õpilaste osakaal, kellel raskusi ei esine.

Tulemused soo löikes

Poiste raskustega seotud näitajad olid kõrgemal tasemel ja prosotsiaalsusega seotud näitaja madalam, kui tüdrukutel. Võrreldes eelküsitlusega oli järelküsitluse ajaks skooride keskmised tasemed paranenud nii poiste (v.a omaealistega suhtlemise skoor poistel, mille näitaja mõnevõrra tõusis) kui tüdrukute puhul (v.a käitumiskeskuste skoor tüdrukutel, mille näitaja jäi samaks) Nii poiste kui tüdrukute puhul kahanesid enim aktiivsuse ja tähelepanu ning emotsioonidega seotud raskused (vt joonis 20 ja joonis 21).

Joonis 20. Tugevuste ja raskuste skoorid tüdrukutel eel- ja järelküsitlusel (n=120)

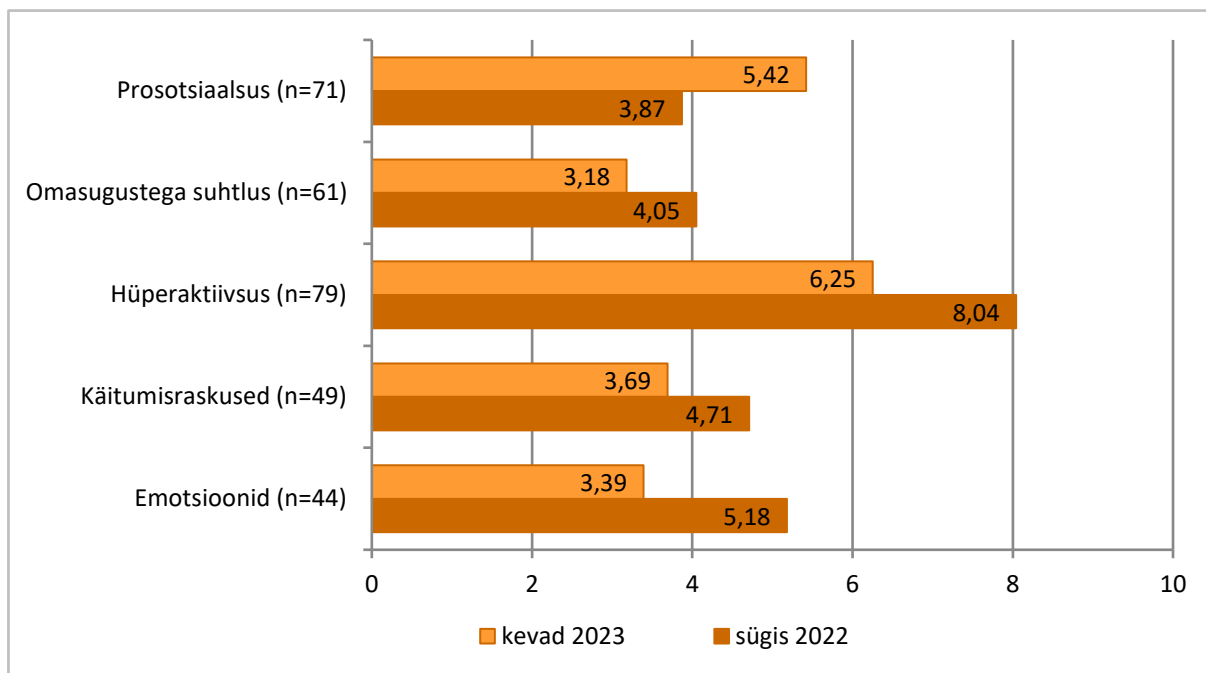

Joonis 21. Tugevuste ja raskuste skoorid poistel eel- ja järelküsitlusel (n=122)

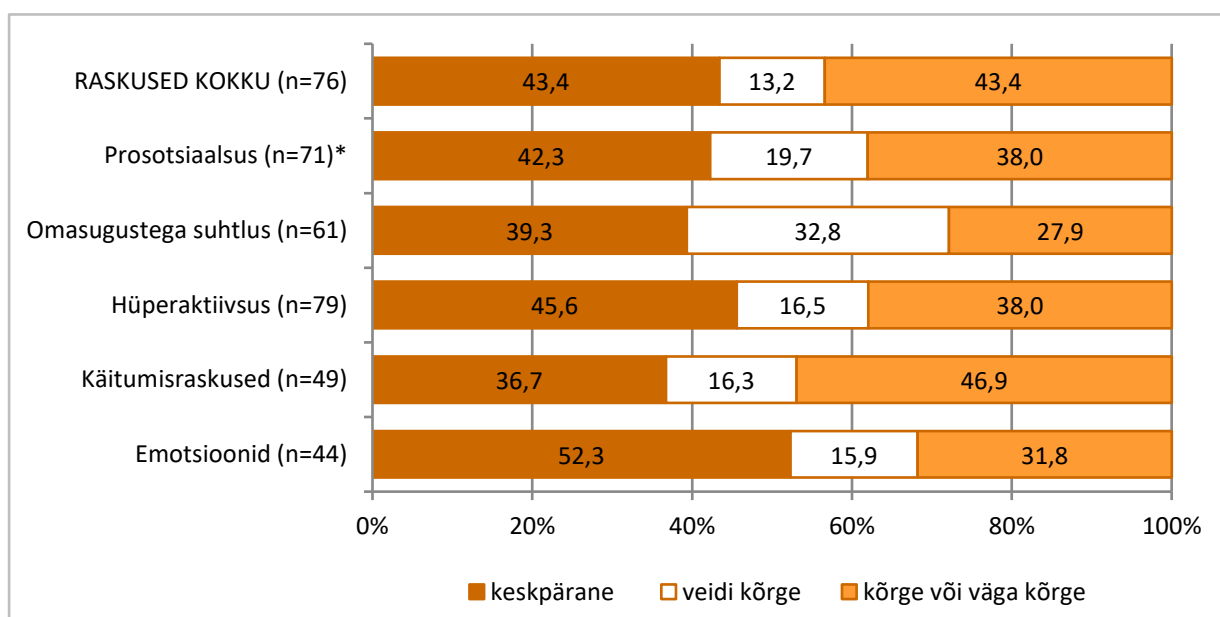
Tulemused raskustega õpilaste grupis

Tugevuste ja raskuste skooride lõikes oli 18–33% (n=44–79) neid õpilasi, kellel eelküsitluse skoori tase oli veidi kuni väga kõrge. Nende õpilaste grupis toimusid kevadeks suuremad muutused (kõikide alaskooride muutused on statistiliselt olulised). Enim oli kahanenud emotsioonidega ning tähelepanu ja aktiivsusega seotud raskused (1,79 punkti võrra). Prosotsiaalsus oli suurenenud 1,55 punkti võrra (vt joonis 22).

36,7–52,3% õpilastest, kellel kevadisel eelküsitlusel oli käitumisega seotud väiksemaid või suuremaid raskusi, kuulus sügisel järelküsitlusel keskpärase käitumisega gruppi (vt joonis 23).

Joonis 22. Tugevuste ja raskuste skoorid eel- ja järelküsitlusel õpilastel, kellel oli eelküsitlusel skoor veidi kuni väga kõrge

Joonis 23. Tugevuste ja raskuste skooride tasemete jaotus järelküsitlusel õpilastel, kellel oli eelküsitlusel veidi kuni kõrge raskuse skoor (%)

*Prosotsiaalsuse puhul on legend vastavalt: keskpärane, veidi madal, madal

5.4 Lasteaialaste tugevused ja raskused

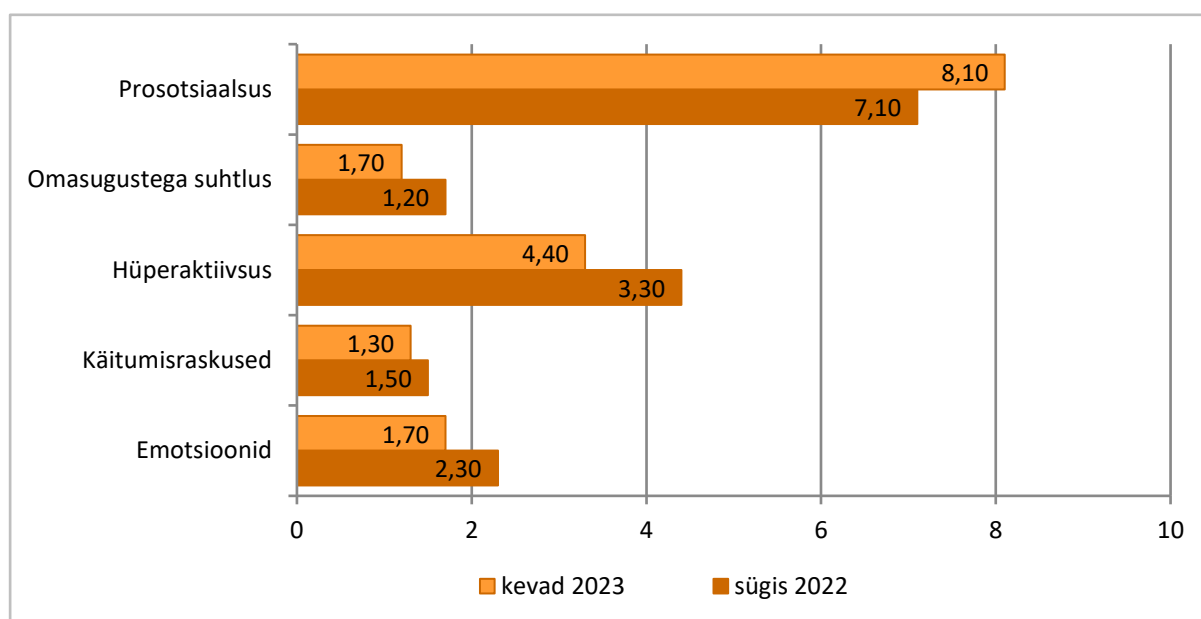
Sarnaselt kooliõpetajatele paluti 2022 aasta septembris VEPA metoodika väljaõppega alustades ning seejärel 2023 aasta mais lasteaia õpetajatel täita iga enda rühma lapse kohta tugevuste ja raskuste hindamiseks kasutatav küsimustik.

Tulemustes on arvestatud ainult nende vastustega, mille puhul küsimustik täideti õpetaja poolt kahel korral. Eel- ja järelküsitluse tulemused on olemas 73 lapse kohta. Hindamistegevuse andmebaasis omistati igale lapsele pseudonüümitud kood, et võimaldada tulemuste hindamist samade laste võrdlusel eel- ja järelküsitluse raames.

Raskustega seotud alavaldkondades oli kõige kõrgem hüperaktiivsusega seotud skoor (vt joonis 24). Selles alavaldkonnas toimus kevadeks ka suurim statistiliselt oluline muutus (keskmine skoor kahanes 1,10 punkti võrra). Lasteaia õpetajad hindasid kõigi viie hüperaktiivust käsitleva võite osas, et kevadel esines lastel vähem raskusi.

Kevadeks toimus statistiliselt oluline muutus ka emotsioonide, eakaaslastega suhtluse ja prosotsiaalsusega seotud skoorides. Emotsionaalsete raskuste keskmine skoor kahanes 0,60 punkti võrra ning eakaaslastega suhtlemisega seotud raskuste keskmine skoor kahanes 0,50 punkti jagu. Prosotsiaalsusega seotud keskmine skoor tõusis 1 punkti võrra.

Kuigi kevadeks toimus positiivse suunaga muutus, ei olnud tegemist statistiliselt olulise muutusega seoses käitumiskeskustega.

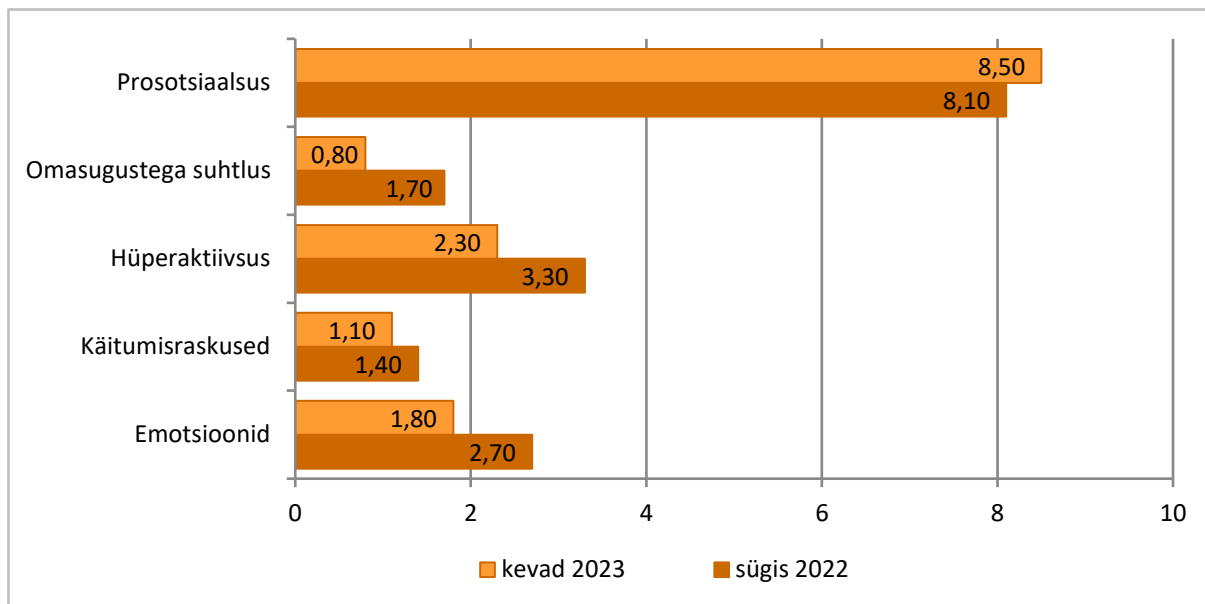

Joonis 24. Tugevuste ja raskuste küsimustiku lasteaialaste skoorid eel- ja järelküsitlusel

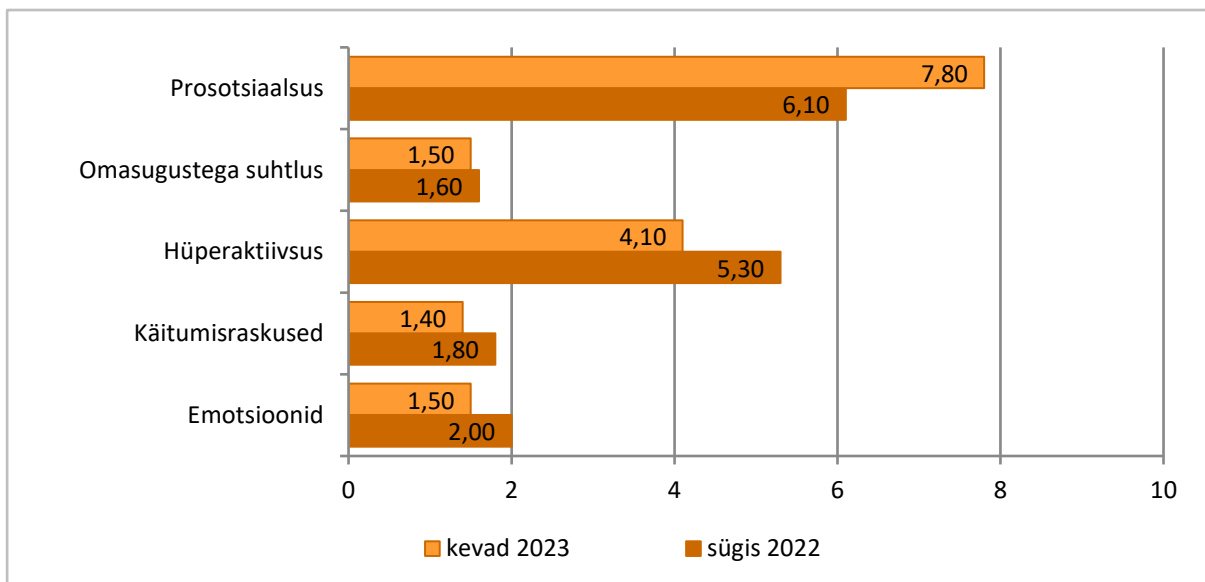
Ankeedi lõpus küsiti lasteaia õpetaja üldist hinnangut selle kohta, kas lapsel esines raskusi seoses emotsioonide või käitumisega. Sügisel leidsid lasteaia õpetajad, et 32% lastel raskusi ei esinenud. Kevadeks aga leidsid lasteaia õpetajad, et 42% lastel ei esinenud raskusi emotsioonide, käitumise, keskendumise või teiste inimestega läbi saamisel. Seega oli lasteaia õpetajate hinnangul 10 protsendipunkti võrra suurenenud nende laste osakaal, kellel raskusi ei esinenud.

Tulemused soo lõikes lasteaialastel

Poiste raskustega seotud näitajad olid kõrgemal tasemel seoses käitumisraskustega, tähelepanu ja aktiivsusega ning prosotsiaalsusega seotud näitaja madalam, kui tüdrukutel. Tüdrukutel seevastu olid emotsioonide ja eakaaslastega suhtlusega seotud raskuste näitajad kõrgemal tasemel, kui poistel. Võrreldes eelküsitleusega paranesid järelküsitleuse ajaks skooride keskmised tasemed nii poiste kui tüdrukute puhul. Nii poiste kui tüdrukute puhul kahanesid enim aktiivsuse ja tähelepanuga seotud raskused. Poistel paranes oluliselt ka prosotsiaalsusega seotud näitaja (vt joonis 25 ja joonis 26).

Joonis 25. Lasteaialaste tugevuste ja raskuste skoorid tüdrukutel eel- ja järelküsitleusel (n=35)

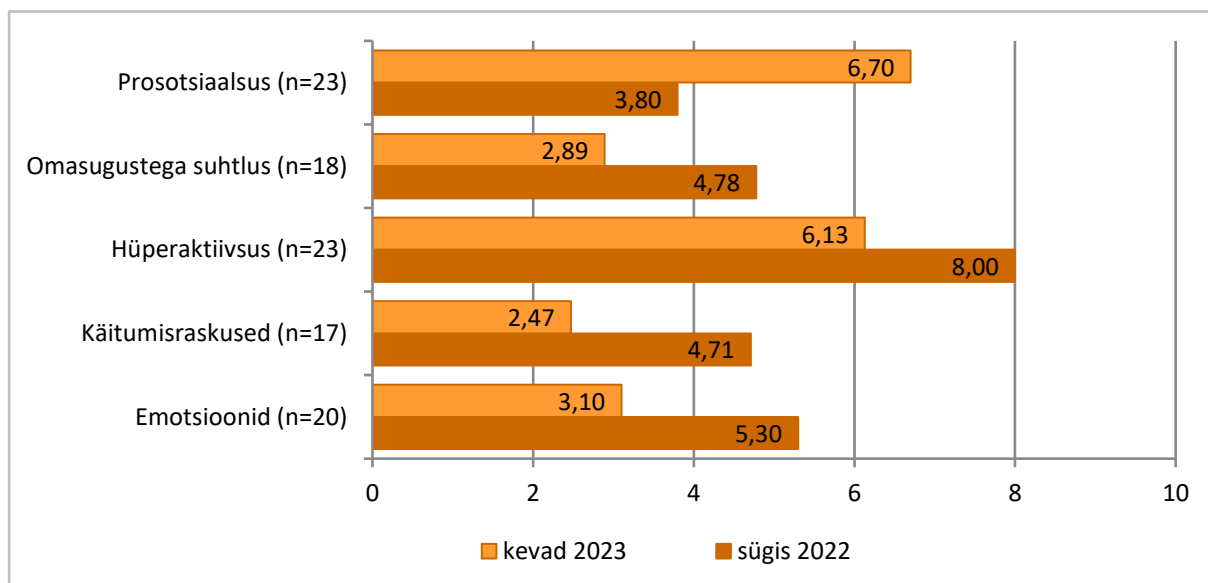

Joonis 26. Lasteaialaste tugevuste ja raskuste skoorid poistel eel- ja järelküsitleusel (n=38)

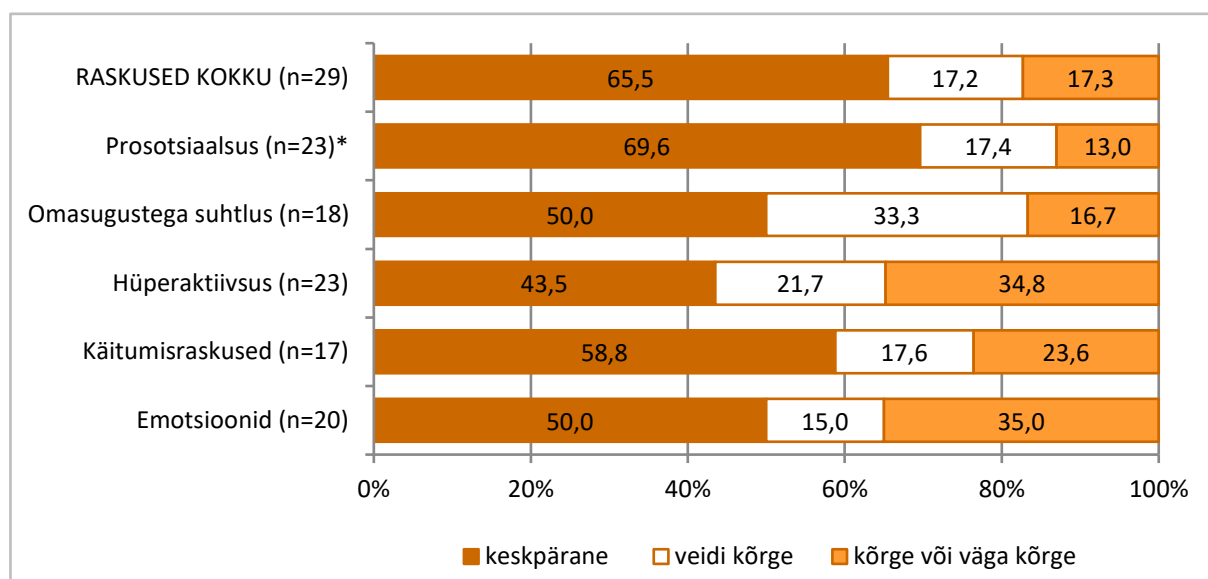
Tulemused raskustega laste grupis

Tugevuste ja raskuste skooride lõikes oli 23–40% (n=17–29) neid lapsi, kelle eelküsitleuse skoori tase oli vähemalt veidi kõrge. Nende laste grupis toimusid kevadeks suuremad muutused (kõikide alaskooride muutused olid statistiliselt olulised). Raskuste koondskoor kahanes järelküsitleuseks antud grupis 4,27 punkti võrra. Enim kahanesid käitumise (2,24 punkti võrra) ja emotsioonidega (2,20 punkti võrra) seotud raskused. Prosotsiaalsusega seotud skoor suurenes selles grupis 2,90 punkti võrra (vt joonis 27).

44–70% lastest, kellel oli eelküsitlusel käitumisega seotud väiksemaid või suuremaid raskusi, kuulus sügisesel järelküsitlusel keskpärase käitumisega gruppi (vt joonis 28).

Joonis 27. Tugevuste ja raskuste skoorid eel- ja järelküsitlusel lastel, kellel oli eelküsitlusel skoor veidi kuni väga kõrge

Joonis 28. Tugevuste ja raskuste skooride tasemete jaotus järelküsitlusel, kellel oli eelküsitlusel veidi kuni kõrge raskuse skoor (%)

*Prosotsiaalsuse puhul on legend vastavalt: keskpärane, veidi madal, madal

